

บทที่ 4
ผลการศึกษา

4.1 การสำรวจ รวบรวมและศึกษาชนิดพรรณไม้หอมและไม้หอมหายากของจังหวัดสงขลา

จากการสำรวจ รวบรวมและศึกษาชนิดพรรณไม้หอมและไม้หอมหายากของจังหวัดสงขลา พบพรรณไม้หอมและไม้หอมหายาก มีจำนวน 70 ชนิด 49 สกุล 25 วงศ์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และรูปภาพที่ 1-70

ตาราง 1 แสดงพรรณไม้หอมและไม้หอมหายากของจังหวัดสงขลา

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	แหล่งที่เก็บใน จ.สงขลา
ANNONACEAE	กระดังงาไทย (<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook.f. & Thomson var. <i>odorata</i>)	อ.จะนะ อ.สะเดา
	กระดังงาสงขลา (<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook. f. & Thomson var. <i>fruticosa</i> (Craib J.Sincl.)	อ.เมือง อ.นาทวี อ.นาหม่อม
	กล้วยมุสัง (<i>Uvaria grandiflora</i> Roxb.ex Hormem var. <i>grandiflora</i>)	อ.รัตภูมิ อ.สิงหนคร
	กลาย (<i>Mitrephora keithii</i> Ridl.)	อ.จะนะ อ.บางกล่ำ
	การเวก (<i>Artabotrys hexapetalus</i> (L.f.) Bhandari)	อ.สะทิงพระ อ.รัตภูมิ อ.คลองหอยโข่ง
	ข้าวหลามดง (<i>Goniothalamus laoticus</i> (Finet & Gagnep.) Ba^n)	อ.เทพา อ.คลองหอยโข่ง
	จำปูน (<i>Anaxagorea javanica</i> Bl.)	อ.สะเดา อ.เทพา
	นมแมว (<i>Rauwenhoffia siamensis</i> Schaeff.)	อ.จะนะ อ.นาทวี อ.เมือง

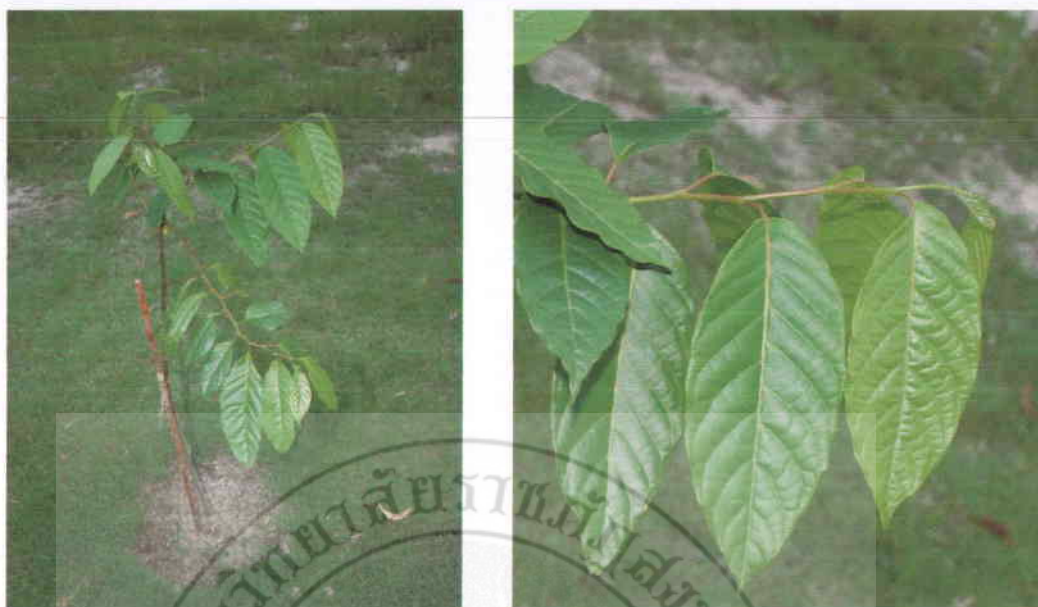
วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	แหล่งที่เก็บใน จ.สงขลา
ANNONACEAE	นมหนู (<i>Mitrephora vandaeflora</i> Kurz)	อ.รัตภูมิ อ.คลองหอยโข่ง
	นางแดง (<i>Mitrephora maingayi</i> Hook.f. & Thomson)	อ.นาทวี อ.ควนเนียง
	บุหงาลำเจียก (<i>Goniothalamus tapis</i> Miq)	อ.ระโนด
	บุหงาแต่งงาน (<i>Friesodielsia desmoides</i> (Craib) Steenis)	อ.จะนะ อ.บางกล่ำ
	ป่านันช้าง (<i>Goniothalamus giganteus</i> Hook.f. & Thomson)	อ.สะบ้าย้อย อ.จะนะ
	ลำควนคอย (<i>Mitrephora wangii</i>) Hu.	อ.นาทวี อ.นาหม่อม
	ลำควนแดง (<i>Melodorum fruticosum</i> Lour.)	อ.เทพา อ.สิงหนคร
	สายหยุด (<i>Desmos chinensis</i> Lour.)	อ.สะทิงพระ อ.สิงหนคร
	มหาพรหมราชินี (<i>Mitrephora sirikitiae</i> Weerasooriya, Chalermklin & M.K.R. Saunders)	อ.คลองหอยโข่ง
AMARYLLIDACEAE	พลิงตีนเป็ด (<i>Hymenocallis littoralis</i> Salisb.)	อ.เมือง อ.ระโนด อ.กระแสสินธุ์
APOCYNACEAE	ชมนาด (<i>Vallis glabra</i> Ktze.)	อ.สะทิงพระ อ.บางกล่ำ
	พุดเศรษฐีสยาม (<i>Tabernaemontana pachysiphon</i> Stapf)	อ.จะนะ อ.สะเดา อ.เทพา
	โมกแดง (<i>Wrightia dubia</i> (Sims) Spreng)	อ.นาทวี อ.ควนเนียง

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	แหล่งที่เก็บใน จ.สงขลา
APOCYNACEAE	พุดพิชญา (<i>Wrightia antidysenterica</i> (L.) R. Br.)	อ.เทพา อ.คลองหอยโข่ง
	โมก (<i>Wrightia religiosa</i> Benth. Ex Kurz)	อ.หาดใหญ่ อ.สะทิงพระ อ.สิงหนคร
	หีบไม้งาม (<i>Carissa grandiflora</i> A. DC.)	อ.นาทวี อ.นาหม่อม
	พุดฝรั่ง (<i>Tabernaemontana pandacaqui</i> Poir.)	อ.จะนะ อ.บางกล่ำ
	หิรัญญิการ์ (<i>Beaumontia grandiflora</i> Wall.)	อ.เทพา อ.นาหม่อม
BUDDLEJACEAE	ราชาวดี (<i>Buddleja paniculata</i> Wall.)	อ.สะทิงพระ
CANNACEAE	พุดธรรมา (<i>Canna indica</i> L.)	อ.เมือง อ.รัตภูมิ อ.คลองหอยโข่ง
DIPTEROCARPACEAE	จันทร์กระพ้อ (<i>Vatica diospyroides</i> Symington)	อ.นาทวี อ.สะเคา
GUTTIFERAE	สารภี (<i>Mammea siamensis</i> Kosterm.)	อ.สะทิงพระ อ.เทพา
	สารภีทะเล (<i>Calophyllum inophyllum</i> L.)	อ.เมือง อ.ระโนด อ.สิงหนคร
	บุนนาค (<i>Mesua ferrea</i> L.)	อ.สะบ้าย้อย
LABIATAE	นางแย้ม (<i>Clerodendrum chinense</i> (Osbeck) Mabb.)	อ.สะทิงพระ อ.กระแสสินธุ์
LECYTHIDACEAE	บัวสวรรค์ (<i>Gustavia gracillima</i> Miers)	อ.กระแสสินธุ์ อ.ควนเนียง
	สาละลังกา (<i>Couroupita guianensis</i> Aubl.)	อ.สะบ้าย้อย อ.บางกล่ำ

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	แหล่งที่เก็บใน จ.สงขลา
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	กาหลง (<i>Bauhinia acuminata</i> L.)	อ.หาดใหญ่ อ.จะนะ
	ชงโค (<i>Bauhinia purpurea</i> L.)	อ.สะทิงพระ
LOGANIACEAE	แก้วมุกดา (<i>Fagraea ceilanica</i> Thunb.)	อ.เทพา อ.นาหม่อม
MAGNOLIACEAE	จำปาป่า (<i>Michelia champaca</i> L.)	อ.สะบ้าย้อย อ.ควนเนียง
	จำปีแขก (<i>Michelia figo</i> (Lour.) Spreng.)	อ.ระโนด อ.จะนะ อ.คลองหอยโข่ง
	จำปีจีน (<i>Magnolia maudiae</i> var. <i>platypetala</i> (Hand.-Mazz.) Sima)	อ.นาทวี
	จำปีสิรินธร (<i>Magnolia sirindhorniae</i> Noot. & Chalermklin)	อ.เทพา อ.คลองหอยโข่ง
	จำปีหนู (<i>Magnolia compressa</i> Maxim)	อ.จะนะ อ.สะเดา
	มณฑา (<i>Manolia liliifera</i> (L.) Bail.)	อ.เมือง อ.ระโนด อ.สิงหนคร
	อีหุบ (<i>Magnolia coco</i> (Lour.) DC.)	อ.สะทิงพระ อ.ควนเนียง
MELIACEAE	ประยงค์ (<i>Aglaiia odorata</i> Lour.)	อ.ควนเนียง อ.คลองหอยโข่ง อ.เทพา
MORACEAE	มะเดื่อหอม (<i>Ficus hirta</i> Vahl)	อ.นาทวี อ.บางกล่ำ
MYRISTICACEAE	จันทน์เทศ (<i>Myristica fragrans</i> Houtt.)	อ.สะบ้าย้อย อ.คลองหอยโข่ง
OLEACEAE	กรรณิการ์ (<i>Nytanthes arbor-tristis</i> L.)	อ.จะนะ อ.เทพา

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	แหล่งที่เก็บใน จ.สงขลา
OLEACEAE	มะลิลา (<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton.)	อ.หาดใหญ่ อ.สะทิงพระ
	มะลิวัลย์ (<i>Jasminum adenophyllum</i> Wall.ex C.B.clarke)	อ.กระเสถสินธุ์ อ.บางกล่ำ
	มะลิซ้อน (<i>Jasminum</i> sp.)	อ.เทพา อ.นาหม่อม
	มะลิหลวง (<i>Jasminum nitidum</i> Skan)	อ.ระโนด อ.ควนเนียง
	หอมหมื่นถี้ (<i>Osmanthus fragrans</i> Lour.)	อ.เทพา อ.คลองหอยโข่ง
ORCHIDACEAE	กะเรกะร่อน (<i>Cymbidium aloifolium</i> (L.) Sw.)	อ.สะทิงพระ อ.สิงหนคร
ROSACEAE	กุหลาบ (<i>Rosa</i> spp.)	อ.หาดใหญ่ อ.สะทิงพระ
RUBIACEAE	พุดซ้อน (<i>Gardenia augusta</i> (L.) Merr.)	อ.ระโนด อ.สะเดา
	พุดเตรงอน (<i>Euclinia longiflora</i> Salisb.)	อ.จะนะ อ.คลองหอยโข่ง
	พุดน้ำบุษย์ (<i>Gardenia carinata</i> Wall.)	อ.สะบ้าย้อย อ.คลองหอยโข่ง
	พุดบูรพา (<i>Gardenia</i> sp.)	อ.เทพา อ.เทพา
	พุดแสงอุษา (<i>Gardenia taitensis</i> DC.)	อ.จะนะ อ.บางกล่ำ
	เข็มหอม (<i>Ixora ebarbata</i> Craib)	อ.สะทิงพระ อ.เมือง
	เข็มหลวง (<i>Ixora</i> sp.)	อ.นาทวี อ.ควนเนียง

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	แหล่งที่เก็บใน จ.สงขลา
RUTACEAE	แก้ว (<i>Murraya paniculata</i> (L.) Jack.)	อ.สะทิงพระ อ.สิงหนคร
SAPOTACEAE	พิกุล (<i>Mimusops elengi</i> L.)	อ.สะทิงพระ อ.เมือง
SOLANACEAE	พุดสามสี (<i>Brunfelsia uniflora</i> (Pohl) D. Don)	อ.สะบ้าย้อย อ.คลองหอยโข่ง
TILIACEAE	รวงผึ้ง (<i>Schoutenia glomerata</i> King subsp <i>peregrin</i> (Craib) Roem.)	อ.สะเดา อ.คลองหอยโข่ง
THYMELAEACEAE	กฤษณา (<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte)	อ.เทพา อ.นาหม่อม
VERBENACEAE	บุหงาส่าหรี (<i>Citharexylum spinosum</i> L.)	อ.สะทิงพระ อ.สิงหนคร
	ราตรีสวรรค์ (<i>Cleodendrum calamitosum</i>)	อ.สะเดา อ.ควนเนียง

กระดังงาไทย

ชื่อพื้นเมือง กระดังงาไทย, กระดังงาใบใหญ่, กระดังงาใหญ่ (ภาคกลาง); สะบันงา, สะบันงาดั้น (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cananga odorata* (Lam.) Hook.f. & Thomson var. *odorata*

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 4.0-10.0 ม. ลำต้นตรง เปลือกลำต้นสีน้ำตาลมีรอยแผลใบขนาดใหญ่อยู่ทั่วไป ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับสองด้านในระนาบเดียวกันของกิ่ง ใบอ่อนมีขนปกคลุม ใบแก่สีเขียวเข้ม ใบรูปรีหรือรูปไข่ยาว 2.0-7.0 ซม. ยาว 6.0-15.0 ซม. ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นช่อออกขนาดใหญ่บนกิ่งเหนือรอยแผลของใบ ช่อดอกมี 3-6 ดอก ดอกย่อยสีเหลืองมีกลิ่นหอม กลีบดอกเรียงเป็น 2 ชั้น ชั้นละ 3 กลีบ แต่ละกลีบกว้าง 0.5-1.5 ซม. ยาว 4.5-8.5 ซม. ลักษณะกลีบม้วนไปมา กลีบชั้นในเล็กกว่ากลีบชั้นนอกเล็กน้อย ผล เป็นผลสดแบบผลกลุ่ม มีผลย่อย 4-15 ผล รูปไข่ กว้าง 1.0-1.5 ซม. ยาว 1.5-2.5 ซม. ผลอ่อนสีเขียวผลสุกสีเหลือง เมล็ด รูปไข่แบนสีน้ำตาลอ่อน ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ราก ใช้คุมกำเนิด เปลือก รักษาโรคมะเร็งเพลิง แก้ท้องเสีย อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ ตอนกิ่ง เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ป่าดิบแล้งทางภาคใต้ นิยมปลูกประดับทั่วไป

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และออสเตรเลีย

ถิ่นกำเนิด ไทย

กระดังงาสงขลา

ชื่อพื้นเมือง กระดังงอ (มาเลเซีย ยะลา); กระดังงาเบา (ภาคใต้); กระดังงาสงขลา, (ภาคกลาง);
กระดังงาสาขา (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cananga odorata* (Lam.) Hook. f. & Thomson var. *fruticosa* (Craib) J.Sincl.

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ Alangilang, Ylang Ylang

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1.0-3.0 ม. แตกกิ่งไม่เป็นระเบียบ กิ่งก้านมีคูน้ำมันกลื่น
ฉุนค่อนข้างแรง ต้นอ่อนสีเขียว ต้นแก่สีน้ำตาล ใบ ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปรีหรือรูปไข่ กว้าง 0.5-8.0 ซม.
ยาว 14.0-16.0 ซม. ปลายใบโค้งแหลม โคนมน ขอบเรียบ ส่วนปลายบิดเป็นคลื่นเล็กน้อย ดอก ดอกเดี่ยว
ออกเป็นกลุ่ม 4-6 ดอก ดอกอ่อนสีเขียวเมื่อแก่สีเหลืองอมเขียว ออกตามซอกใบและปลายกิ่งห้อยลง ก้าน
ดอกยาว มีหูใบ 2 อัน กลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน 3 กลีบ กลีบดอกยาวบิดเป็นเกลียว เนื้อหนา แยกกัน 6-12 กลีบ
เกสรเพศผู้จำนวนมากอัดแน่นบนฐานรองดอก เกสรเพศเมียอยู่กลาง รังไข่เหนือวงกลีบ ดอกมีกลิ่นหอม
ออกตลอดปี ผล เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 8-10 ผล รูปกลมรีผิวเรียบ ผลอ่อนสีเขียวผลสุกสีเหลือง เมล็ด มี
1-4 เมล็ด รูปไข่แบน สีน้ำตาลอ่อน ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใบ รักษาโรคผิวหนัง ใบ เนื้อไม้ ราก ขับปัสสาวะ เปลือก รักษาเมเร็ง
เพลิง ราก ใช้เป็นยาคุมกำเนิด น้ำมันหอมระเหยในดอกนำมาปรุงเครื่องหอมและใช้ผสม
ยาหอมหรือยาลมบำรุงหัวใจ

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับเพราะดอกมีกลิ่นหอม

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด หรือการตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย สงขลา

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินโดนีเซียและไทย

ถิ่นกำเนิด ไทย

กล้วยหมูสัง

ชื่อพื้นเมือง กล้วยมุคสัง, ย่านนมควาย (ตรัง); กล้วยมุซัง (สงขลา); กล้วยหมูสัง (ภาคใต้)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Uvaria grandiflora* Roxb.ex Hornem var. *grandiflora*

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถาเนื้อแข็ง เลื้อยพาดไปได้ไกล 15.0-30.0 ม. ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบอ่อนมีขนปกคลุม ผิวด้านบนเกลี้ยงเป็นมันด้านล่างมีขน ใบรูปรี กว้าง 5.0-10.0 ซม. ยาว 10.0-18.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวตามปลายกิ่งหรือตรงข้ามใบ ดอกสีเหลืองนวล กลิ่นหอมอ่อน ขนาด 8.0-12.0 ซม. ผล เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 5-20 ผล รูปทรงกลมรีหรือทรงกระบอกสั้นๆ ปลายผลมนคอคเว้าเป็นตอนเล็กน้อย ตามผิวมีตุ่มเล็กๆ และขนปกคลุม ผลแก่สีเขียวมีขนผลสุกสีเหลือง เมล็ด เมล็ดมีจำนวนมาก ออกดอกและผลเดือนมีนาคม- กรกฎาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลสุกกินหอม กินได้ ชาวมลายูใช้ใบต้มน้ำกับข้าวกินบรรเทาอาการท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ใบและรากมาต้มน้ำยาบำบัดอาการปวดท้องอื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ เถานำมาใช้แทนหวาย

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบได้ทุกจังหวัดในภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ ขึ้นตามชายป่าดิบชื้นและป่าโปร่งที่ชุ่มชื้น บริเวณที่โล่งริมลำธาร

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ มาเลเซีย จีนตอนใต้ พม่า และอินโดจีน

ถิ่นกำเนิด ไทย และมาเลเซีย

กฤษณา

ชื่อพื้นเมือง กฤษณา, ไม้หอม (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ); กาญจนา, กาญจนา (ภาคใต้)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Aquilaria crassna* Pierre ex Lecomte

ชื่อวงศ์ THYMELAEACEAE

ชื่อสามัญ Agar Wood, Eagle Wood

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 15.0-30.0 ม. ไม้ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เปลือกลำต้นสีขาวอมน้ำตาล ผิวเรียบ กิ่งอ่อน ยอดอ่อนมีขนสั้นนุ่ม ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ รูปใบมนแกมรูปขอบขนาน กว้าง 2.5-4.0 ซม. ยาว 6.0-10.0 ซม. ใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบรูปรี ผิวใบเรียบเป็นมัน ดอก ดอกรูประฆัง ออกเป็นช่อกระจุกตามง่ามใบ สีเขียวอ่อนถึงเหลืองนวล มีกลิ่นหอมฉุน กลีบเลี้ยงติดกันเป็นหลอดยาว ปลายแยก 5 แฉก กลีบดอก 5 กลีบ ดอกบานเต็มที่ กว้าง 1.0-1.5 ซม. ผล รูปไข่กลับ เป็นผลแห้งแตกกลางพู เปลือกแข็งมีขนสั้นสีเทา เมล็ด สีดำเป็นมัน ออกดอกและผลเดือนมีนาคม-มิถุนายน

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อไม้ บำรุงโลหิตในหัวใจ บำรุงตับและปอดให้เป็นปกติ แก้ลม แก่นไม้ บำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ น้ำมันจากเมล็ด รักษาโรคผิวหนัง แก้โรคเรื้อน แก้มะเร็ง ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา คือ ลดความดันโลหิต
อื่น ๆ แก่นไม้ ใช้ทำหัวน้ำหอม ปลูกเป็นไม้ประดับ เพราะรูปทรงของลำต้น เป็นรูปเจดีย์คว่ำ และไม่ผลัดใบ และเป็นไม้มงคล

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคใต้ ขึ้นในป่าดงดิบ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินโดจีน อินเดียน พม่า มาเลเซีย

ถิ่นกำเนิด เอเชียเขตร้อน

กลาย

ชื่อพื้นเมือง กลาย, มหาพรหม (ประจวบคีรีขันธ์); กล้วยค่าง (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mitrephora keithii* Ridl.

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 3.0 ม. เปลือกลำต้นสีน้ำตาลอมดำแตกเป็นร่องเล็กตามยาว แตกกิ่งน้อย ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ผิวใบเรียบเป็นมันทั้งสองด้าน ด้านบนสีเขียวเข้ม ด้านล่างสีจางกว่า ใบรูปขอบขนานหรือแกมรี กว้าง 3.0-4.0 ซม. ยาว 7.0-12.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลมถึงเรียวแหลม โคนใบสอบมน ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวออกตามกิ่งใกล้ปลายยอด กลีบรองดอกขนาดเล็ก 3 กลีบ รูปไข่ กลีบดอก 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้น ชั้นละ 3 กลีบ ชั้นนอกสีเหลืองรูปรี กว้าง 1.5-2.0 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม ชั้นในเชื่อมกันเป็นรูปโคมสีเหลืองอ่อน มีลายสีแดงอมส้มตามยาว ภายในมีเกสรตัวผู้จำนวนมาก ดอกหอมแรงตลอดวัน ผล เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 4-7 ผล รูปทรงกระบอกคอดเล็กน้อยตามผล ผิวเกลี้ยงปลายเป็นตุ่ม ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีน้ำตาล ออกดอกและผลเดือนมีนาคม-พฤษภาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

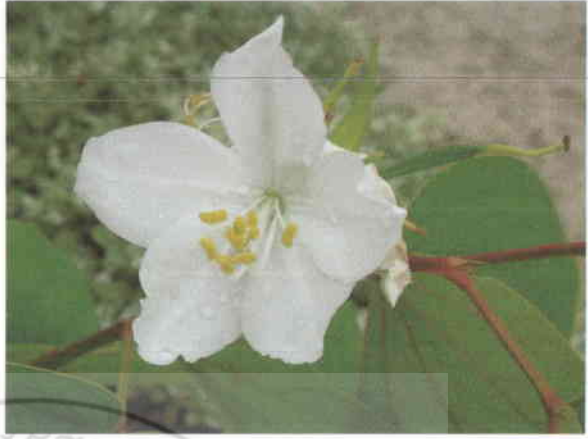
อื่น ๆ เป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ถิ่นกำเนิด ภาคใต้ของไทย (คาบสมุทรมินโคจีน)

กาหลง

ชื่อพื้นเมือง กาหลง, ส้มเสี้ยว (ภาคกลาง); เสี้ยวน้อย (เชียงใหม่); กาแจ๊ะกูโค
มาเลย์, นราธิวาส); โยธิกา (นครศรีธรรมราช)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bauhinia acuminata* L.

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEAE

ชื่อสามัญ Snowy Orchid Tree, Orchid Tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มสูง 1.5-2.0 ม. แตกกิ่งน้อย ผิวลำต้นเรียบ ตามกิ่งก้านมีขนสีน้ำตาลปกคลุม ใบ
ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปเกือบกลม กว้าง 7.0-11.0 ซม. ยาว 7.0-10.5 ซม. ปลายใบเว้าลึกแยกเป็น 2 แฉกคล้าย
ปีกผีเสื้อ โคนใบเว้ามนเล็กน้อย ขอบใบเรียบ ผิวใบนูนมือ ดอก ดอกช่อ สีขาว 2-3 ดอก ออกตามซอก
ใบและปลายกิ่ง ออกเป็นคู่และเดี่ยว ดอกบานกว้าง 3.0-4.0 ซม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบติดกัน กลีบดอก 5 กลีบ
เรียงเหลื่อมกัน เกสรเพศผู้ 9 อัน เกสรเพศเมียสีเขียวปนเหลือง รังไข่เหนียวกลีบ ดอกมีกลิ่นหอมอ่อนๆ
ออกดอกตลอดปี ผล ฝักแบน กว้างประมาณ 2.0 ซม. ยาวประมาณ 10.0 ซม. ฝักอ่อนสีเขียว ฝักแก่สี
น้ำตาล ปลายฝักมียอดเกสรเพศเมียติดอยู่ ฝักแห้งแตกตามแนวตะเข็บ มี 5-10 เมล็ด เมล็ดรี กว้าง 0.5-0.7
ซม. ยาว 0.7-1.0 ซม.

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ราก แก้ไอ ปวดศีรษะ ขับเสมหะ แก้บิด ต้น แก้โรครศตรี
ลักปิดลักเปิด ใบ รักษาแผลในจมูก ดอก แก้เสมหะพิการ ปวดศีรษะ ลดความดันโลหิต
อื่นๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย เจริญได้ดีในดินร่วนซุย ขึ้นได้ทั้งได้ร่วมเงาและกลางแจ้ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินโดนีเซีย ไทย และฟิลิปปินส์

ถิ่นกำเนิด ไทย

การเวก

ชื่อพื้นเมือง การเวก, กระดังงาจีน (ภาคกลาง); สะบันงาจีน (ภาคเหนือ); กระดังงาเถา (ภาคใต้)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Artabotrys hexapetalus* (L.f.) Bhandari

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ Gara-Wek

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้เลื้อยเนื้อแข็ง เถายาว 10.0-15.0 ม. กิ่งวพัน ผิวขรุขระ เถามีตะขอกิ่งยาวออกตรงข้ามใบยาว 3.0-5.0 ซม. ต้นอ่อนสีเขียวต้นแก่สีน้ำตาล ใบ ใบเดี่ยว รูปขอบขนาน เรียงสลับ กว้าง 5.0-7.0 ซม ยาว 15.0-16.0 ซม. ปลายใบแหลม โคนมน ขอบเรียบ เนื้อใบหนาเป็นมัน ดอก ดอกเดี่ยวสีเหลืองมีกลิ่นหอม ออกตามกิ่งและปลายยอด กลีบเลี้ยง 3 กลีบ กลีบดอก 6 กลีบแยกกัน วงใน 3 กลีบ วงนอก 3 กลีบ เรียงสลับระหว่างกับวงใน ดอกอ่อนสีเขียว ดอกแก่สีเหลือง กลีบดอกหนา กว้าง 2.0-3.0 ซม. ยาว 4.0-5.0 ซม. เกสรเพศผู้ประมาณ 82 อัน ติดอัดแน่นที่ฐานรองดอก เกสรเพศเมียจำนวน 25 อัน ฝังในเนื้อวงกลีบ ดอกออกตลอดปี ผล ผลกลุ่ม ผลย่อย 4-15 ผล รูปรี ผลอ่อนสีเขียว สุกสีเหลือง เมล็ดเดี่ยว ออกดอกและผลเดือนเมษายน - ตุลาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น น้ำมันหอมระเหยในดอกนำมาผสมยาหอมหรือยาลมช่วยบำรุงธาตุ บำรุงเลือด อ่อนเพลีย

อื่น ๆ น้ำมันหอมระเหยในดอกนำมาปรุงเครื่องหอม เครื่องสำอาง ใต้น้ำเชื่อม ปลุกเป็นไม้ประดับ และให้ร่มเงา

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ดหรือตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคตะวันออก ตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันตกเฉียงใต้ และภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ พม่าและอินโดนีเซีย

ถิ่นกำเนิด ไทย

กะเหรกระร่อน

ชื่อพื้นเมือง กะเหรกระร่อน (นครราชสีมา); เอื้องค้ำข้าว (ลำปาง); เอื้องปากปิด (เชียงใหม่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cymbidium aloifolium* (L.) Sw.

ชื่อวงศ์ ORCHIDACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นกล้วยไม้อาศัยเกาะต้นไม้อื่น ลำต้นสั้นเกาะรวมกันเป็นกระจุกแน่น รากออกแข็งชี้ขึ้นไปในอากาศ ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบเรียบหนา ใบรูปขอบขนาน กว้าง 2.0-2.5 ซม. ยาว 30.0-50.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเว้าเล็กน้อย โคนใบสอบ ดอก ออกเป็นช่อสายห้อยลงออกที่โคนต้น ช่อดอกยาว 30.0-50.0 ซม. ดอกสีเหลือง กลีบเลี้ยง 2-3 กลีบ กลีบดอกสั้นมีแถบสีม่วงหรือสีน้ำตาลอมแดงขอบขาว รูปแถบ เกสรตัวผู้สีเหลือง ผล เป็นรูปทรงกระบอก แบ่งเป็นพู 5 พู ผิวเรียบ สีเขียวอมเหลือง ผลแห้งแตกได้ ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใบสด นำลนไฟบีบเอาน้ำหยอดหูแก้หูเป็นน้ำหนวก
อื่นๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบมากตามต้นตาลในภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่นๆ อินเดีย ศรีลังกา จีน เวียดนาม

ถิ่นกำเนิด อินเดีย

กุหลาบ

ชื่อพื้นเมือง กุหลาบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Rosa* spp.

ชื่อวงศ์ ROSACEAE

ชื่อสามัญ ROSE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มเลื้อยขนาดเล็ก สูง 1.0-3.0 ม. กิ่งก้านสีเขียว ตามลำต้นและกิ่งมีหนามแหลม ใบ ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อย มี 5-7 ใบ แผ่นใบเรียบสีเขียวมีหูใบติดกับก้านใบ ใบรูปไข่ กว้าง 2.0-4.5 ซม. ยาว 3.0-6.0 ซม. ขอบใบจักเป็นฟันเลื่อย ปลายใบแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวหรือออกเป็นช่อที่ปลายยอด ดอกสีชมพูมีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยง 5 กลีบ กลีบดอกมีหลายกลีบเรียงซ้อนกัน ผล เป็นผลแห้ง รูปไข่กว้าง 1.5-2.0 ซม. ยาว 2.5-3.0 ซม. เมล็ดมีจำนวนมาก ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบได้ทั่วไป โดยเฉพาะพื้นที่ระดับสูงซึ่งมีอากาศหนาวเย็น เช่น เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และตาก

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา

ถิ่นกำเนิด ทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา

แก้ว

ชื่อพื้นเมือง แก้วขาว (ภาคกลาง); แก้วจีโก้ (ยะลา); แก้วพริก ตะไทรแก้ว (ภาคเหนือ); แก้วลาย (สระบุรี); จีพริก (ลำปาง)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Murraya paniculata* (L.) Jack

ชื่อวงศ์ RUTACEAE

ชื่อสามัญ Orange Jasmine

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น เป็นไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 5.0-10.0 ม. เปลือกลำต้นแตกเป็นร่องตามยาวและมักบิดเวียน ใบ ใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 5-9 ใบ เรียงสลับจากเล็กไปหาใหญ่ ผิวใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ใบมีต่อมน้ำมัน ใบรูปรี กว้าง 1.5-4.0 ซม. ยาว 2.0-10.0 ซม. ดอก ออกเป็นช่อดอกสั้นๆ ตามซอกใบ ช่อละ 2-3 ดอก ดอกสีขาวมีกลิ่นหอม ก้านดอกยาว 0.5-1.0 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวขนาดเล็ก 5 แฉก ติดอยู่ทนจนถึงเป็นผล กลีบดอก 5 กลีบ รูปรี กว้าง 0.5 ซม. ปลายกลีบมนหรือเรียวแหลม ดอกบานเวลากลางคืนขณะที่บานกลีบดอกม้วนออกและร่วงง่าย **ผล** รูปกลมรี ยาวประมาณ 1.0 ซม. ผลแก่เปลือกสีแดงอมส้ม แต่ละผลมี 1-2 เมล็ด ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใบ แก้กูกเสียด แน่นท้อง ราก แก้แผลกัด ดอก แก้ไอ กระจายน้ำอื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ทรงพุ่ม

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ทุกภาคของประเทศไทย พบในป่าเบญจพรรณขึ้น ป่าดงดิบ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ทางตอนใต้ของอินเดีย ศรีลังกา และหมู่เกาะอันดามัน

ถิ่นกำเนิด ศรีลังกา

แก้วมุกดา

ชื่อพื้นเมือง แก้วมุกดา (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Fagraea ceilanica* Thunb

ชื่อวงศ์ MAGNOLIACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 8.0-13.0 ม. ทรงพุ่มรูปกรวยต่ำ แตกกิ่งจำนวนมาก เปลือกลำต้นสีเทาอมขาว มีกลิ่นฉุน ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนรอบกิ่ง เนื้อใบหนาเหนียวกรอบ ผิวใบด้านบนเรียบสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างมีคราบสีขาวฉาบอยู่ เส้นแขนงใบเห็นไม่ชัดเจน ใบรูปรีแกมรูปขอบขนานหรือรูปหอกกลับแกมรูปขอบขนาน กว้าง 2.0-4.0 ซม. ยาว 8.0-15.0 ซม. ขอบใบเรียบปลายใบแหลม โคนใบมนหรือแหลม ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวตามซอกใบ ดอกบานตั้งขึ้นดอกสีขาวนวล มีกลิ่นหอมเย็น กาบหุ้มดอกมีขนสีทองคลุมอยู่หนาแน่น กลีบดอก 12 กลีบ เรียงเป็น 4 ชั้น มีขนาดใกล้เคียงกันสีขาวนวล กลีบหนาแน่นรูปหอกยาว 2.5-3.5 ซม. ผล เป็นผลช่อ ยาว 4.0-11.0 ซม. มีผลย่อย 10-25 ผล รูปกลมแบน ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีน้ำตาลแตกตามแนวตั้ง เมล็ดรูปกลมรีสีแดงเข้ม แต่ละผลมี 1-5 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนกุมภาพันธ์- พฤษภาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใบ พอกฝี แผล ราก ขับลม ดอก แก้ไข้พิษตัวร้อน
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย เชียงใหม่ ภาคเหนือ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีน ตอนใต้ ลาว เวียดนาม

ถิ่นกำเนิด เอเชียใต้

กรรมจักร์

ชื่อพื้นเมือง กรรมจักร์, กณิการ์, กรรมจักร์ (ภาคกลาง)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Nyctanthes arbor-tristis* L.

ชื่อวงศ์ OLEACEAE

ชื่อสามัญ Night Blooming Jasmine

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นไม้พุ่ม สูง 1.0-3.0 ม. เรือนยอดแตกไม่เป็นระเบียบ ลำต้นสีเทาอมเขียว กิ่งก้านเป็นสีเหลี่ยม ผิวตะปุ่มตะป่ำและมีขนสาวมือ ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูปไข่ กว้าง 2.5-4.0 ซม. ยาว 5.0-7.0 ซม. ปลายใบแหลมเป็นติ่ง โคนมนขอบเรียบ ผิวใบมีขนหยาบ ดอก ดอกช่อมีดอกย่อย 3-7 ดอก ออกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่งและปลายกิ่ง ดอกย่อยมีใบประดับรองรับ 4 ใบ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอด กลีบดอกสีขาว 6 กลีบ โคนกลีบสีส้มเชื่อมติดกันเป็นหลอดปลายกลีบแยก เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 1.5-2.0 ซม เกสรเพศผู้ 2 อัน เกสรเพศเมีย รั้งไข่อู้อยู่เหนือวงกลีบ ดอกมีกลิ่นหอม ออกดอกเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน ผล ผลรูปไข่กลับแบนปลายเป็นติ่งแหลม เมื่อแก่แตกสองซีกมีเมล็ดซี่กละเมล็ด

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดั้นแก้ปวดศีรษะ ดอกแก้ไข้และลมวิงเวียน รากบำรุงธาตุ

แก้ท้องผูก ใบใช้เป็นยาเจริญอาหาร บำรุงน้ำดี

อื่นๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ โคนกลีบใช้เป็นสีผสมอาหาร ย้อมผ้า

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่งและปักชำ

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ขึ้นในดินร่วนซุย ชุ่มชื้น ระบายน้ำได้ดี และมีแสงรำไร

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินเดีย และไทย

ถิ่นกำเนิด ไทย

ข้าวหลามดง

ชื่อพื้นเมือง ข้าวหลามดง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ); ปอจีแฮด (เชียงใหม่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Goniothalamus laoticus* (Finet & Gagnep.) Bañ

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 3.0-7.0 ม. ทรงพุ่มโปร่ง แตกกิ่งน้อย เปลือกลำต้นสีเทาอมดำ มีกลิ่นฉุน เนื้อไม้เหนียว มีช่องระบายอากาศเป็นรอยประสีขาวตามยาว ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับสองข้างกิ่งในระนาบเดียวกัน ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมันเห็นเส้นแขนงใบไม่ชัดเจน ด้านล่างสีอ่อนและเห็นเส้นแขนงใบชัดเจนกว่า ใบรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ กว้าง 2.0-4.0 ซม. ยาว 8.0-15.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบรูปกลม ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวหรือออกเป็นกระจุก 2-5 ดอก ออกตามลำต้นกิ่งและตามง่ามใบ ดอกสีเหลืองนวลถึงสีชมพูมีกลิ่นหอม กลีบดอก 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้น ชั้นนอกรูปไข่ กว้าง 2.5-3.0 ซม. ยาว 4.0-5.0 ซม. โคนกลีบมนปลายกลีบเรียวแหลม ผล ออกเป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 5-12 ผล รูปกลมรีหรือทรงกระบอก ยาว 2.0-3.0 ซม. ไม่มีก้านผล ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีเขียวอมเหลือง เมล็ดรูปกลมรีสีเทามีเมือก ออกดอกและผลเดือนเมษายน- กรกฎาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ป่าดิบเขา ทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ลาว พม่า

ถิ่นกำเนิด เอเชียเขตร้อน

เข็มหอม

ชื่อพื้นเมือง เข็มหอม (นครศรีธรรมราช)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ixora ebarbata* Craib

ชื่อวงศ์ RUBIACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 4.0-6.0 ม. ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ใบรูปใบหอกแกมรูปไข่กลับหรือรูปรี กว้าง 3.0-6.0 ซม. ยาว 7.0 -1.0 ซม. ขอบใบเรียบเป็นคลื่น ปลายใบแหลมมน โคนใบสอบ มีหูใบระหว่างก้านใบ ดอก ออกเป็นช่อแบบกระจุกซ้อน ออกตามปลายกิ่งและง่ามใบใกล้ยอด แต่ละช่อมีช่อย่อยจำนวนมาก ก้านดอกยาว ก้านดอกเป็นกลีบเล็กๆ 4 กลีบ ช่อดอกย่อยมีก้านสั้นทำให้ดอกอยู่ในระนาบเดียวกัน ดอกสีขาวมีกลิ่นหอมหวาน กลีบเลี้ยง 5 กลีบ รูปใบหอกแคบหรือรูปขอบขนานปลายแหลมบิด กลีบดอกสีขาวโคนติดกันเป็นหลอดแคบ ยาว 3.0-3.5 ซม. ปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปรีปลายมนแฉก ตั้งฉากกับหลอด เกสรตัวผู้ 4 อันติดอยู่ที่ปากหลอดระหว่างแฉก เกสรตัวเมียแยกเป็น 2 แฉก อับเรณูสีเหลืองอ่อน ก้านยอดเกสรตัวเมียเป็นเส้น ผล เป็นผลเดี่ยวแบบผนังชั้นในแข็ง รูปกลม ผลอ่อนสีเขียวผลสุกสีดำ เมล็ดรูปกลมแต่ละผลมี 1 เมล็ด ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ราก ช่วยเจริญอาหาร

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคเหนือ ภาคตะวันออก

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ พม่า อินโดนีเซีย

ถิ่นกำเนิด ป่าเบญจพรรณชื้นและป่าแล้ง

เข็มหลวง

ชื่อพื้นเมือง เข็มหลวง (ภาคกลาง)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ixora* sp.

ชื่อวงศ์ RUBIACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มเตี้ย สูง 1.0 -3.0 ม. ทรงพุ่มหนาทึบ ใบ ใบแคบยาวรูปรีแกมขอบขนาน สีเขียวเป็นมัน ได้ใบสีอ่อนกว่า ดอก ดอกออกเป็นช่อใหญ่ออกที่ปลายกิ่ง ดอกเป็นหลอดยาวโค้ง มี 4 กลีบ ดอกตูมสีชมพูอ่อน แล้วเปลี่ยนเป็นขาวเมื่อแย้ม ดอกบานสีเหลือง กลีบมีวุ้น ดอกให้กลิ่นหอมแรงในช่วงเย็นถึงเช้าวันใหม่ และมีกลิ่นหอมอ่อนๆ ในช่วงกลางวันและหอมไกล ออกดอกตลอดทั้งปี แต่ออกมากช่วงฤดูฝน

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอกเข็มมีสารต้านอนุมูลอิสระ
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เสียบยอด ปักชำและการตอน

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ดินร่วน แสงแดดจัด น้ำปานกลาง พบได้ทุกภาค

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ สวาวย

ถิ่นกำเนิด แถบเอเชีย

จันทน์กะพ้อ

ชื่อพื้นเมือง จันทน์กะพ้อ (กรุงเทพฯ); เขี้ยววูงเขา (พังงา); จันทน์พ้อ (ภาคใต้)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vatica diospyroides* Symington

ชื่อวงศ์ DIPTEROCARPACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 8.0-15.0 ม. ลำต้นแตกกิ่งจำนวนมากที่ยอด เปลือกลำต้นสีน้ำตาลอมเทาเรียบ กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดง ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ เชื่อมกันเล็กน้อย ใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ผิวใบเกลี้ยง ใบรูปรีแกมขอบขนานหรือใบหอก กว้าง 3.5-5.5 ซม. ยาว 13.5-23.5 ซม. ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบเรียวแหลมหรือมน โคนใบมนหรือสอบและเบี้ยวเล็กน้อย ดอกออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกสีขาวหรือสีเหลืองอ่อน ยาว 10.0-38.0 ซม. มีดอกย่อยจำนวนมาก มีกลิ่นหอมทั้งกลางวันและกลางคืน กลีบเลี้ยง โคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยปลายแยก 5 แฉก มีขนปกคลุม กลีบดอกเวียนเป็นรูปกังหัน 5 แฉก ดอกบานเต็มที่กว้าง 1.5-2.5 ซม. ผลเป็นผลแห้งเปลือกแข็งรูปทรงกลมหรือเกือบกลม ขนาด 2.0-3.0 ซม. มีกลีบเลี้ยงติดอยู่ที่ขั้วผล ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีน้ำตาลแตกอ้า เป็น 3 พู มีขนสีน้ำตาล กลีบผลรูปสามเหลี่ยมสั้น เมล็ดรูปไข่ปลายแหลม แต่ละผลมี 1 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอกใช้ผสมกับยาอื่นเป็นยาหอม แก้ลม บำรุงหัวใจ
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ป่าดิบทางภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ เอเชีย

ถิ่นกำเนิด เอเชียเขตร้อน

จำปาป่า

ชื่อพื้นเมือง จำปาป่า (สุราษฎร์ธานี); จำปา (ทั่วไป); จำปาทอง (นครศรีธรรมราช); จำปาเขา (ตรัง); จำปากอ (มาลาบู-ใต้)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Michelia champaca* L.

ชื่อวงศ์ MAGNOLIACEAE

ชื่อสามัญ Orange champak

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เปลือกตรง สูง 15.0-30.0 ม. ทรงพุ่มโปร่ง เป็นรูปกรวยคว่ำ แตกกิ่งจำนวนมากที่ยอด เปลือกลำต้นสีน้ำตาลปนเทาแตกเป็นร่องเล็กๆ ตามความยาวของต้น กิ่งอ่อนมีขน ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมันขอบอ่อนและใบอ่อนมีขน ใบรูปไข่หรือรูปรี กว้าง 4.0-10.0 ซม. ยาว 10.0-18.0 ซม. ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบเรียวแหลม โคนใบรูปปลีมน **ดอก** ออกเป็นดอกเดี่ยวตามง่ามใบ ดอกอ่อนรูปกระสวยดอกบานตั้งขึ้น ดอกสีเหลืองส้มกลิ่นหอมแรง กาบหุ้มดอกสีม่วงอ่อนจะฉีกและหลุดไปเมื่อดอกเริ่มแย้ม กลีบดอก 12-15 กลีบ กลีบชั้นนอกรูปใบหอกกลับ กว้าง 1.0-1.5 ซม. ยาว 4.0-4.5 ซม. กลีบชั้นในสั้นและแคบ เกสรตัวผู้มีจำนวนมาก รังไข่รวมกันเป็นแท่ง ก้านดอก ยาว 1.0-2.0 ซม. **ผล** เป็นผลกลุ่ม ซ่อผลยาว 10.0-25.0 ซม. มีผลย่อย 20-40 ผล ก่อนข้างกลมรี ไม่มีก้านผล ขนาด 1.0-2.0 ซม. เปลือกผลหนาและแข็งมีจุดสีขาวขรุขระ ผลอ่อนสีเขียวหรือสีน้ำตาลอ่อนผลแก่สีเทา แตกตามร่องกลางผลในแนวตั้ง เมล็ดค่อนข้างกลมสีดำขนาดเล็กเยื่อหุ้มเมล็ดสีแดงส้มออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ราก บำรุงโลหิต พอกฝี ผล บำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ
อื่น ๆ เนื้อไม้ ก่อสร้าง

การขยายพันธุ์ ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบทั่วไปของทุกภาค

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ มาเลเซีย อินโดนีเซีย

ถิ่นกำเนิด ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย

จันทน์เทศ

ชื่อพื้นเมือง จันทน์เทศ (ภาคกลาง); จันทน์บ้าน (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Myristica fragrans* Houtt.

ชื่อวงศ์ MYRISTICACEAE

ชื่อสามัญ Nutmeg Tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 9.0-23.0 ม. แตกกิ่งก้านสาขามาก เปลือก ลำต้นสีน้ำตาลเข้ม ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบสีเขียวเข้มเรียบรูปใบหอก กว้าง 3.5-5.5 ซม. ยาว 6.2-13.5 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบสอบเรียว ดอก ออกเดี่ยวหรือออกช่อ มี 2-3 ดอก ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยรูปคนโท ขนาดดอกเล็กสีเหลืองอ่อน ดอกตัวผู้และดอกตัวเมียแยกคนละต้น ดอกตัวผู้จะเกิดเป็นกลุ่ม ดอกตัวเมียจะเกิดเป็นดอกเดี่ยวๆ และมีขนาดใหญ่กว่าดอกตัวผู้ ผล เป็นผลสด รูปร่างเกือบกลม ค่อนข้างฉ่ำน้ำ ผลสุกแตกออกเป็นสองส่วน ภายในมีรูกหุ้มเมล็ดสีแดงสด เมล็ด มีขนาดใหญ่ เปลือกแข็งสีน้ำตาล แต่ละผล มี 1 เมล็ด ออกดอกระหว่างเดือนธันวาคม- พฤษภาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เมล็ดและรูกหุ้มเมล็ด ใช้เป็นเครื่องเทศ ประุงกลิ่นอาหาร แก้อุจเสียด แก้อท้องร่วง แก้อาเจียน แก่น แก้ไข้
อื่น ๆ เนื้อผลคองทำแยม

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ถิ่นกำเนิด มอลลัสกา อินโดนีเซีย

จำปีแขก

ชื่อพื้นเมือง จำปีแขก (กรุงเทพฯ); จำป่าแขก (จันทบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Michelia figo* (Lour.) Spreng.

ชื่อวงศ์ MAGNOLIACEAE

ชื่อสามัญ Banana Shrub

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 2.0-3.0 ม. ทรงพุ่มค่อนข้างโปร่ง กิ่งจำนวนมาก แตกกิ่งต่ำ ใกล้ผิวดิน เปลือกลำต้นสีน้ำตาลเทา **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ แผ่นใบกรอบ ใบรูปไข่ กว้าง 2.0-5.0 ซม. ยาว 3.0-10.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบมน โคนใบสอบเรียว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวออกตามซอกใบ ดอกตั้งขึ้น ดอกสีขาวมีกลิ่นหอมตลอดวันหอมแรงช่วงอากาศเย็น ดอกตูมมีขนกำมะหยี่สีน้ำตาลปกคลุมที่แผ่นหุ้มดอก กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีลักษณะเหมือนกัน รวม 6 กลีบ แต่ละกลีบรูปไข่ กลีบนอกกว้าง 1.0-1.5 ซม. ยาว 2.0-3.0 ซม. กลีบในสั้นและแคบกว่า ดอกบานเพียงออกเล็กน้อย ออกดอกและผลเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม

ประโยชน์ **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ใบต้มนำคั้น ระวังไอ ดอกปรุงเป็นยาหอม บำรุงหัวใจ
อื่น ๆ เปลือกรากใช้บำรุงหัวใจ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ทาบกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ปลูกทั่วไป

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีน

ถิ่นกำเนิด ทางตอนใต้ของประเทศจีน

จำปีจีน

ชื่อพื้นเมือง จำปีจีน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Magnolia maudiae* var. *platypetala* (Hand.-Mazz.) Sima

ชื่อวงศ์ MAGNOLICEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 10.0-20.0 ม. เปลือกลำต้นสีน้ำตาลปนเทาเรียบ ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ แผ่นใบมีขนาดใหญ่ ผิวใบเรียบเป็นมัน สีเขียวสด ใบรูปหอกแกมรูปขอบขนาน กว้าง 6.0-8.0 ซม. ยาว 10.0-14.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบเกือบมนหรือสอบ เบี้ยว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวๆ ตามซอกใบ ดอกตูมเป็นรูปกระสวย ยาว 5.0-7.0 ซม. ดอกสีขาวดอกมีกลิ่นหอมแรง กลีบดอกรูปรี ปลายแหลม แต่ละกลีบแยกเป็นอิสระกัน เรียงซ้อนกันหลายชั้น กลีบดอก 12 - 16 กลีบ เนื้อกลีบค่อนข้างหนา กลีบดอกชั้นนอกมีขนาดใหญ่กว่ากลีบดอกชั้นในกลางดอกมีเกสรตัวผู้จำนวนมาก ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ ตอนกิ่ง และทาบกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ปลูกทั่วไป

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีน

ถิ่นกำเนิด จีนตอนใต้

จำปีสิรินธร

ชื่อพื้นเมือง จำปีสิรินธร (ลพบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Magnolia sirindhorniae* Noot. & Chalermklin

ชื่อวงศ์ MAGNOLIACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10.0-23.0 ม. ทรงพุ่มกลมโปร่ง แตกกิ่งเป็นพุ่มเฉพาะที่ยอด ลำต้นเปลาตรง เปลือกลำต้นสีน้ำตาลแตกเป็นร่องตามยาว เนื้อไม้และกิ่งเหนียว ยอคมีช่องอากาศกระจายและซีกนูนกระจาย ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนรอบกิ่ง เนื้อใบหนาแข็งกรอบ ใบอ่อนมีขนนุ่มที่ได้ใบ ใบแก่เรียบ ใบรูปรี กว้าง 3.5-5.5 ซม. ยาว 6.5-10.5 ซม. ขอบใบแหลม ปลายใบมนหู่ถึงแหลม โคนใบกลมหรือรูปไข่ ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวตามซอกใบใกล้ปลายยอด ดอกสีขาวมีกลิ่นหอม กลีบดอก 10-15 กลีบ รูปไข่หรือแกมรูปขอบขนาน ปลายกลีบดอกมนแผ่กว้างกลีบหนาฉ่ำน้ำแข็งเปราะ ดอกใกล้โรยสีเหลืองเข้ม ดอกบาน 2 วันแล้วโรย ผล เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 15-25 ผล ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีน้ำตาลอ่อน ผลย่อยแตกตามยาว เมล็ดรูปกลมรี ยาว 3.5-5.5 ซม. สีแดงเข้ม แต่ละผลมี 1-5 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนมีนาคม-กรกฎาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใบ พอกฝี แผล ราก ขับลม ดอก แก้ไข้พิษตัวร้อน
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ลพบุรี เลย

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ -

ถิ่นกำเนิด ป่าพรุน้ำจืดที่มีน้ำไหลผ่านไทย

จำปีหนู

ชื่อพื้นเมือง	จำปีหนู
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Magnolia compressa</i> Maxim
ชื่อวงศ์	MAGNOLIACEAE
ชื่อสามัญ	-
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 8.0-12.0 ม. เปลือกลำต้นแตกเป็นสะเก็ดเล็กๆ แตกกิ่งเป็นพุ่มเฉพาะที่ยอด ทรงพุ่มกลมโปร่ง กิ่งอ่อนมีขนาดเล็กมากปลายกิ่งมีสีน้ำตาลและมีขนอ่อนสีน้ำตาลเข้ม มีช่องอากาศเป็นจุดหรือขีดนูนกระจายเนื้อไม้และกิ่งไม้เหนียว ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนรอบกิ่ง เส้นกลางใบด้านบนเป็นร่องด้านล่างนูนเด่น ผิวใบเรียบเป็นมันทั้งสองด้าน ด้านบนสีเขียวเข้มด้านล่างสีอ่อนกว่า เนื้อใบหนาแข็งกรอบ ใบรูปใบหอกแกมรูปขอบขนาน กว้าง 2.0-3.0 ซม. ยาว 7.0-11.0 ซม. ขอบใบเป็นเรียบ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบรูปปลีมน ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบใกล้ปลายยอด ดอกบานตั้งขึ้น ดอกสีขาวมีกลิ่นหอม กลีบดอก 9 กลีบ เรียงเป็นสามชั้น กลีบชั้นนอกรูปไข่กลับแกมรูปขอบขนาน กลีบบาง กว้าง 1.2-1.5 ซม. ยาว 3.5-4.0 ซม. กลีบชั้นในมีขนาดแคบและสั้นกว่าเล็กน้อย ผล เป็นผลกลุ่ม เป็นช่อยาว 2.0-3.0 ซม. มีผลย่อย 2-4 ผล รูปกลมรีขนาดเล็ก ผลย่อยแตกตามแนวยาว ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีน้ำตาลอ่อน เมล็ด รูปกลมรี แต่ละผลมี 1-2 เมล็ดสีแดงเข้ม ออกดอกและผลเดือนสิงหาคม-ตุลาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้เป็นสารอโรมาเทโรพี
อื่น ๆ ต้นใช้ทำเรือ กลองและปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ทาบกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ใต้หวัน ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น จีนลาว กัมพูชา

ถิ่นกำเนิด ตอนใต้ของญี่ปุ่นถึงจีน

จำปูน

ชื่อพื้นเมือง จำปูน (กรุงเทพฯ, ภาคใต้)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Anaxagorea javanica* Blume

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 2.0-4.0 ม. ทรงพุ่มค่อนข้างโปร่ง เปลือกลำต้นสีเทาคล้ำเรียบ ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับสองด้านในระนาบเดียวกันของกิ่ง ผิวใบเกลี้ยงเป็นมัน ใบรูปรีแกมขอบขนาน กว้าง 4.0-8.0 ซม. ยาว 10.0-15.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลมตั้ง โคนใบมน ดอกออกเป็นดอกเดี่ยวตามกิ่งตรงข้ามใบและปลายกิ่ง ดอกสีขาวนวลมีกลิ่นหอม กลิ่นหอมแรงในช่วงเวลากลางวัน กลีบดอกหนาและแข็ง กลีบดอก 6 กลีบ เรียงเป็นสองชั้น ชั้นละ 3 กลีบ รูปสามเหลี่ยม ปลายแหลม กว้างและยาวประมาณ 1.0 ซม. โคนกลีบสีเขียว ผล เป็นผลกลุ่ม รูปทรงของผลค่อนข้างกลม ผลแก่เปลือกผลจะแตกคึดเมื่คึดให้กระเด็นไปไกล เมล็ดรูปกลมแบนสีดำเป็นมันแวววาว ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยอดอ่อนกินได้

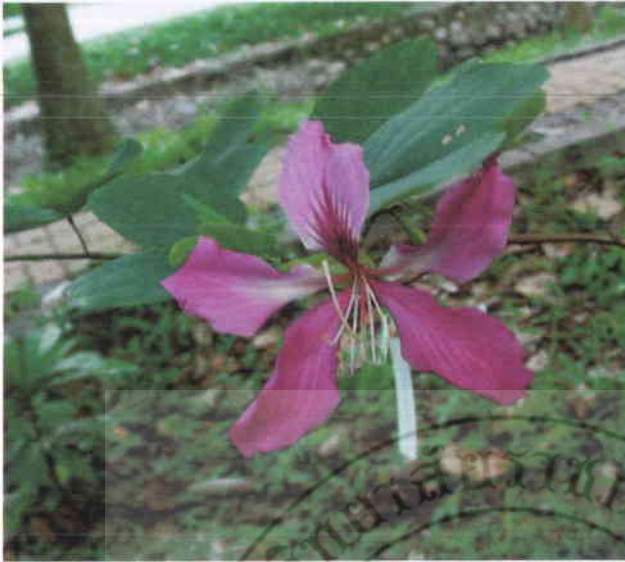
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคใต้ของประเทศไทย

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ สิงคโปร์

ถิ่นกำเนิด ภาคใต้ของประเทศไทย

ชงโค

ชื่อพื้นเมือง ชงโค (ภาคกลาง); เสี้ยวดอกแดง (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bauhinia purpure* L.

ชื่อวงศ์ LEGUMINOSAE-CAESALPINIOIDEA

ชื่อสามัญ Orchid tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 3.0-7.0 ม. ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบเรียบ มักพับเข้าหากันคล้ายผีเสื้อ ใบอ่อนสีเขียวอมเหลืองใบแก่สีเขียวเข้ม เห็นเส้นใบชัดเจน มีหูใบขนาดเล็ก รูปใบมนกลมเป็น ใบแผด กว้าง 8.0-15.0 ซม. ยาว 10.0-14.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเว้าลึกจนถึงกลาง ใบ โคนใบเว้า ดอก ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง ช่อหนึ่งๆ มี 6-10 ดอก ดอกสีม่วงมีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบดอกรูปคล้ายใบหอกแคบๆ 5 กลีบ เกสรตัวผู้เป็นเส้นยาว 5 เส้น เกสรตัวเมียอยู่ตรงกลาง 1 เส้น ดอกบานเต็มที่กว้าง 5.0-7.0 ซม. ผล เป็นฝักมีขนปกคลุม เมื่อแก่จะแตกตามยาวฝัก เมล็ดรูปแบน ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใบ พอกฝี แผล ราก ขับลม ดอก แก้ไข้พิษตัวร้อน
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีน เนปาล ทางเหนือของอเมริกา

ถิ่นกำเนิด เอเชียตอนใต้

ขนาด

ชื่อพื้นเมือง ขนาด, ชำมะขนาด, ชำมะขนาดกลาง (กลาง); ชำมะขนาดฝรั่ง, ดอกข้าวใหม่ (กรุงเทพฯ); อ้มสัย (เหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vallis glabra* (L.) Kuntze.

ชื่อวงศ์ APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ Bread Flower

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้เถาเลื้อย เถาแข็งมีจุดกระด้างได้ไกลถึง 6.0 ม. ทุกส่วนของต้นมีน้ำยางสีขาว แต่ละเถาจะแตกเป็นกิ่งชูตั้งจำนวนมาก **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ใบรูปไข่ กว้าง 8.0-10.0 ซม. ยาว 10.0-15.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นช่อตามซอกใบและปลายกิ่ง ช่อละ 10-15 ดอก ดอกสีขาวอมเขียว โคนกลีบดอกเชื่อมกันเป็นรูปถ้วยตื้นๆ ปลายแฉกแหลม มีกลิ่นหอมแรงคล้ายใบเตยหอม กลิ่นหอมทั้งกลางวันกลางคืน ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยางใส่แผลสดสมานแผลและห้ามเลือด
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ การตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ มาเลเซีย

ถิ่นกำเนิด ไทย

นมแมว

ชื่อพื้นเมือง นมแมว (ทั่วไป)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Rauwenhoffia siamensis* Schaeff.

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 1.5-5.0 ม. กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดง ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ผิวใบเรียบเป็นมัน ใบรูปไข่แกมขอบขนาน กว้าง 2.0-5.0 ซม. ยาว 7.5-12.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกสีเหลืองแกมเขียวมีขนละเอียด กลีบดอกหนาและแข็ง 6 กลีบ เรียงเป็นสองชั้น ชั้นละ 3 กลีบ กลีบดอกชั้นนอกและชั้นในเรียงสลับหว่างกัน ผล เป็นผลกลุ่ม ผลย่อยรูปทรงกลมหรือทรงกระบอก ผลอ่อนสีเขียวผลสุกสีเหลือง เมล็ดรูปกลมแบนสีม่วงเข้มมีหลายเมล็ด ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แก่น ราก แก้วพิษแมลงกัดต่อย
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ เม็กซิโก

ถิ่นกำเนิด เอเชียตอนใต้

นมหนู

ชื่อพื้นเมือง นมหนู (ภาคใต้); แดงคง (เลย); แสค (เชียงใหม่); มะป่วน (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mitrephora vandiflora* Kurz

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 4.0-8.0 ม. ทรงพุ่มแน่น แตกกิ่งจำนวนมาก เปลือกลำต้นสีน้ำตาลเข้มเรียบ แตกกิ่งขนานกับลำต้น **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงสลับสองด้านในระนาบเดียวกันของกิ่ง ผิวใบด้านบนเรียบเป็นมันด้านมีขนล่างสาก เนื้อใบค่อนข้างหนาและเหนียว ใบอ่อนมีขนสีน้ำตาลด้านล่างมากกว่าด้านบน ใบรูปรี กว้าง 3.0-6.0 ซม. ยาว 10.0-15.0 ซม. ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลม โคนใบมนหรือเว้าเล็กน้อย **ดอก** ออกเป็นดอกเดี่ยวเป็นกระจุก 2-3 ดอก ออกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกสีเหลืองปลายกลีบมีลายเป็นแถบสีม่วงส้ม มีกลิ่นหอมตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน ออกดอกพร้อมกันเกือบทั้งต้น มีใบประดับโอบหุ้มก้านดอก กลีบดอกเรียงเป็น 2 ชั้น ชั้นนอกรูปไข่แกมรูปขอบขนาน ปลายแหลมและโค้ง ขอบกลีบบิด กว้าง 1.0-1.5 ซม. ยาว 2.0-2.5 ซม. กลีบดอกชั้นในรูปช้อน โคนกลีบเรียวแคบ ปลายกลีบแผ่กว้างประกบกันเป็นรูปกระเช้า ด้านในมีเกสร **ผล** เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 15-24 ผล รูปกลมรี ยาว 3.0 ซม. ผลอ่อนมีขนสีน้ำตาลหนาแน่นผลแก่สีเหลือง เมล็ดมี 3-7 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนกุมภาพันธ์ - มิถุนายน

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ ผลสุกรับประทานได้

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบทุกภาคของประเทศไทย

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ออสเตรเลีย

ถิ่นกำเนิด -

นางแย้ม

ชื่อพื้นเมือง นางแย้ม (ภาคกลาง); ปิ้งชะมด, ปิ้งซ้อ (ภาคเหนือ); ปิ้งสมุทร(เชียงใหม่); ส่วนใหญ่ (นครราชสีมา)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Clerodendrum chinense* (Osbeck) Mabb.

ชื่อวงศ์ LABIATAE

ชื่อสามัญ Burma Conehead, Glory Bower

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้เนื้ออ่อนพุ่มเตี้ย สูงประมาณ 1.5 ม. เรือนยอดทรงกลม ลำต้นสีน้ำตาล ผิวแตก เป็นร่องละเอียด กิ่ง ก้านที่อ่อนมีขนปกคลุม ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามตั้งฉาก ก้านใบยาว 8.0-13.0 ซม. รูปไข่กว้างคล้ายใบโพธิ์ กว้าง 14.0-23.0 ซม. ยาว 14.0-25.0 ซม. ปลายใบแหลม โคนสอบเรียว ขอบจักซี่ฟัน ผิวใบทั้งสองด้านมีขนหยาบระคายมือ **ดอก** ดอกช่ออัดแน่นประมาณ 30 ดอก บานพร้อมกันสีขาว ออกตามง่ามกิ่งและปลายยอด ก้านดอกช่อเป็นสี่เหลี่ยมแบนมีใบประดับแทรกระหว่างดอกย่อย ช่อดอกกว้าง 10.0-12.0 ซม. ดอกย่อยมีกลีบเลี้ยง 12 กลีบ สีม่วงแดง โคนเชื่อมติดกันปลายแหลมเป็นหางกลีบดอกประมาณ 35 กลีบสีขาว โคนม่วงเล็กน้อย เส้นผ่าศูนย์กลางดอกย่อย 2.0-3.0 ซม. ไม้ปรากฏทั้งเกสรเพศผู้ และเกสรเพศเมีย ดอกมีกลิ่นหอมเย็น ออกดอกตลอดปี **ผล** ไม่พบว่าติดผล

ประโยชน์ **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** รากรักษาโรคสีดวงทวาร แก้ไตพิการ ริม เห็บซา ปวดตามตัว เป็นยาขับดูขาว แก้หลอดลมอักเสบ ใบตำพอกรักษาโรคผิวหนังผื่น ไซซ้ออักเสบ
อื่นๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ ตอนกิ่งและ ปักชำกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย เจริญได้ดีในดินร่วนซุย ความชื้นสูง ทนแดดและฝนได้ดี

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่นๆ พม่า จีนตอนใต้ เวียดนามเหนือ ฮาวาย

ถิ่นกำเนิด เวียดนาม

นางแดง

ชื่อพื้นเมือง นางแดง, ปอจีแฮด (เชียงใหม่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mitrephora maingayi* Hook. F. & Thomson

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 10.0-30.0 ม. โคนต้นเป็นพูพอนในระดับต่ำ แตกกิ่งจำนวนมาก ลำต้นเปลาตรง เปลือกลำต้นสีน้ำตาลเทาเรียบหรือเป็นปุ่มปมใหญ่ กิ่งอ่อนสีดำมีขนนุ่มสีน้ำตาลแดง ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว ใบหนา ใบรูปขนานแกมรูปไข่กลับ กว้าง 3.0-6.0 ซม. ยาว 10.0-18.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนเบี้ยว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวช่อกระจุก มี 3-9 ดอก ออกตรงข้ามใบใกล้ปลายกิ่ง ก้านดอกยาว 1.0-1.5 ซม. ดอกสีม่วงแดงมีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยง 3 กลีบ รูปไข่สี่เหลี่ยมผืนผ้า กลีบดอก 6 กลีบ เรียงเป็นสองชั้น ชั้นนอก 3 กลีบ กลีบดอกรูปไข่ถึงรูปขอบขนานแกมรูปไข่ มีลายสีแดงเข้มตามยาวของกลีบ ขอบกลีบบิดเป็นคลื่น กว้าง 1.1-1.6 ซม. ยาว 2.7-3.2 ซม. กลีบชั้นในมีปลายกลีบมาบรรจบกันเป็นรูปโคมและมีลายเส้นสีม่วงเข้ม ผล เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 16-20 ผล รูปกลมรี เปลือกผลมีขนนุ่มสีเหลืองผลอ่อนสีเขียวผลสุกสีเหลือง ออกดอกและผลเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคเหนือ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ภาคใต้ของอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฟิลิปปินส์

ถิ่นกำเนิด มาเลเซีย

บัวสวรรค์

ชื่อพื้นเมือง บัวสวรรค์, กัสตาเวีย (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gustavia gracillima* Miers

ชื่อวงศ์ LECYTHIDACEAE

ชื่อสามัญ Gutzlaffia

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้ยืนต้นหรือไม้พุ่มขนาดเล็ก ไม้ผลัดใบ สูง 2.0-5.0 ม. ลำต้นเปลาตรง เปลือกลำต้นสีน้ำตาลเข้ม ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง ใบเรียบเป็นมัน ใบรูปหอก กว้าง 5.0-9.0 ซม. ยาว 12.0-20.0 ซม. ขอบใบจักฟันเลื่อย ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบเรียว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวอยู่รวมกันที่ปลายกิ่งหรือตามซอกใบ ดอกสีชมพูอมขาวมีกลิ่นหอม กลีบดอกแยกเป็น 2 ชั้น กลีบดอกหนาซ้อนเหลื่อมกันดอกคล้ายดอกบัวหลวงแต่ใหญ่กว่า เกสรตัวผู้สีเหลืองหรือชมพูมีจำนวนมาก ผลรูปทรงกลมปลายตัดออกดอกและผลเดือนมิถุนายน-ธันวาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำจากก้านดอกอ่อนหมักแล้วกลั่นรับประทานบำรุงโลหิต ใบ ต้มแก้พิษไข้และหวัด

อื่น ๆ เยื่อไม้ใช้ทำค้าย ลำต้นก่อสร้าง ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ แอฟริกา โคโลมเบีย

ถิ่นกำเนิด ตะวันออกกลางแอฟริกา ตะวันตกโคลัมเบีย

บุนนาค

ชื่อพื้นเมือง บุนนาค (ทั่วไป), สารภีคอย (เชียงใหม่); ปะนาคอ (มาลายู-ปัตตานี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mesua ferrea* L.

ชื่อวงศ์ GUTTIFERAE

ชื่อสามัญ Irxon Wood

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 13.0-15.0 ม. รูปทรงลำต้นรูปสามเหลี่ยม โคนกว้าง ปลายยอดเป็นรูปแหลม ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ผิวใบเรียบ ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มด้านล่างสีเขียวอมขาว ใบรูปหอก กว้าง 2.0-4.0 ซม. ยาว 7.0-12.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบเรียว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวบางครั้งออกเป็นช่อ มี 2-3 ดอก ดอกขนาดใหญ่ ดอกสีขาวนวลมีกลิ่นหอม กลีบดอกบางรูปไข่ ปลายบานและเว้า โคนสอบ ขอบกลีบเป็นคลื่น ดอกบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 5.0-10.0 ซม. มีเกสรตัวผู้สี่เหลี่ยมเป็นจำนวนมาก กลีบรองดอกหนาและแข็งและจะคงอยู่จนเป็นผล ผล เป็นรูปไข่ กว้างประมาณ 2.0 ซม. ยาว ประมาณ 4.0 ซม. มีกาบหุ้มผล 4 กาบ มี 1-2 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนมกราคม-พฤษภาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอก บำรุงหัวใจ ผล ขับเหงื่อ เมล็ด บีบน้ำมัน ทาแก้โรคผิวหนัง
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบทั่วไป

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ศรีลังกา อินโดนีเซีย เนปาล

ถิ่นกำเนิด อินเดีย

บุหงาแต่งงาน

ชื่อพื้นเมือง บุหงาแต่งงาน (กรุงเทพฯ); บุหงาเซิง, เครือติดต่อ, ต่าเหล้า (สุราษฎร์ธานี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Friesodielsia desmodies* (Craib) Steenis

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ Wedding canaca

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มรอเลื้อยขนาดเล็ก สูง 1.0-2.0 ม. ลำต้นเลื้อยไปได้ไกล 4.0-6.0 ม. แตกกิ่งจากโคนต้นเป็นจำนวนมาก เปลือกลำต้นสีน้ำตาล ไม้เนื้อแข็งเหนียว ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับสองด้านในระนาบเดียวกันของกิ่ง แผ่นใบบาง ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างใบเคลือบขาวมีขนสาก ใบรูปขอบขนานแกมรูปหอกกลับ กว้าง 4.0-8.0 ซม. ยาว 8.0-15.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวแหลม ดอก เป็นดอกเดี่ยวสีเหลือง ออกตามลำต้นกิ่ง หรือซอกใบ กลีบดอกมี 6 กลีบ เรียงเป็นสองชั้น ชั้นละ 3 กลีบ กลีบชั้นในเรียงอัดเป็นรูปสามเหลี่ยม กลีบชั้นนอกรูปขอบขนาน กว้าง 0.8-1.5 ซม. ยาว 2.5-4.0 ซม. เรียงตัวอยู่เป็นสามด้าน ขณะเป็นดอกอ่อนมีสีเขียว ดอกบานเต็มที่กลีบดอกชั้นนอกมีสีเหลืองกลีบดอกชั้นในจะเปลี่ยนเป็นสีส้มหรือน้ำตาลอมส้ม ผล เป็นรูปกลุ่ม มี 8-12 ผล รูปทรงกระบอก ยาว 1.5-2.0 ซม. แต่ละผลมี 1-2 เมล็ด ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีแดง ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอก ฟอกเลือด บำรุงโลหิต

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้พุ่มประดับ มีดอกดกและดอกหอม

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด และตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคกลาง ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ลาว

ถิ่นกำเนิด ไทย ลาว

บุหงาลำเจียก

ชื่อพื้นเมือง บุหงาลำเจียก (กรุงเทพฯ); นาระ (ปัตตานี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Goniothalamus tapis* Miq.

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 3.0-6.0 ม. ทรงพุ่มแน่น แตกกิ่งจำนวนมาก ลำต้นสีเทา เปลือกนํ้ามึกลื่นฉุน เนื้อไม้เปราะ ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับสองด้านใบระนาบเดียวกันของกิ่ง ผิวใบด้านบนเรียบสีเขียวอ่อนเป็นมันด้านล่างใบสีอ่อนกว่า ใบรูปขอบขนานแกมรูปหอกกลับ กว้าง 2.5-5.0 ซม. ยาว 8.5-15.5 ซม. ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวตามกิ่งหรือลำต้น ดอกอ่อนสีเขียวดอกบานสีขาวนวลมีกลิ่นหอมแบบเปรี้ยวๆ ดอกหอมในช่วงเย็นกลีบเลี้ยงขนาดเล็ก 3 กลีบ กลีบดอก 6 กลีบ เรียงเป็นสองชั้น ชั้นละ 3 กลีบ กลีบดอกชั้นในสั้นเรียงตัวอัดเป็นรูปสามเหลี่ยม กลีบดอกชั้นนอกรูปรีกว้าง 2.0 ซม. ยาว 3.0-4.0 ซม. ปลายกลีบดอกบานแยกออกจากกัน ผล เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 8-14 ผล รูปรี กว้างประมาณ 1.2 ซม. ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีม่วงดำ เมล็ดรูปกลมรีขนาดเล็ก แต่ละผลมี 1 เมล็ดดอกออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สารจากต้นใช้รักษาเนื้องอก

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ดอกประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบมากทางภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ มาเลเซีย อินโดนีเซีย

ถิ่นกำเนิด ไทย

บุหงาส่าหรี

ชื่อพื้นเมือง บุหงาแต่งงาน, บุหงาส่าหรี, ราชาวดี (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Citharexylum spinosum* L.

ชื่อวงศ์ VERBENACEAE

ชื่อสามัญ Fiddlewood

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ลำต้นตรง สูง 3.0-10.0 ม. ผลัดใบ โตเร็ว เรือนยอดทรงกระบอกแคบ กว้าง 2.0-2.5 ม. ลำต้นสีน้ำตาลปนเขียวผิวแตกเป็นร่องแคบๆตามความยาวของลำต้นแตกกิ่งก้านสาขามากแต่ใบไม่หนาทึบทำให้เรือนยอดโปร่ง ใบใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปหอก กว้าง 6.0-8.0 ซม. ยาว 10.0-15.0 ซม. ปลายและโคนใบเรียวแหลม ขอบเรียบ ดอก ดอกช่อเชิงลดห้อยลง ยาว 10.0-20 ซม. ออกดอกตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกสีขาวย่อยประมาณ 50 ดอก ทยอยบาน กลีบเลี้ยง 5 กลีบ กลีบดอกโคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้นๆ ปลายแยก 4-5 แฉก เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 1.0-1.5 ซม. เกสรเพศผู้ 4 อัน เกสรเพศเมีย 1 อัน ดอกมีกลิ่นหอมในตอนกลางคืน ออกดอกตลอดปี **ผล** ไม่พบว่าติดผล

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่นๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ ปักชำ ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย เจริญได้ในดินทุกสภาพ แสงแดดจัด ความชื้นสูง

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ หมู่เกาะอินเดียนตะวันตก

ถิ่นกำเนิด หมู่เกาะบาบาโคส

ประยงค์

ชื่อพื้นเมือง ประยงค์, ประยงค์ใบใหญ่ (ภาคกลาง); พะยงค์, ขะยง (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Aglaia odorata* Lour.

ชื่อวงศ์ MELIACEAE

ชื่อสามัญ Chinese Perfume Tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 4.0-7.0 ม. ทรงพุ่มค่อนข้างกลม แตกกิ่งสาขาจำนวนมาก เปลือกลำต้นสีน้ำตาลอ่อน ใบ ใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ ใบย่อยมี 5 ใบ ใบสีเขียวเข้มเป็นมันและหนาคล้ายใบแก้ว ใบรูปไข่กลับ ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลมและเว้า โคนใบแหลม ดอก ออกเป็นช่อยาวตามซอกใบและปลายกิ่ง มีดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก ดอกสีเหลืองมีกลิ่นหอม กลีบดอก 5 กลีบ ดอกบานเต็มที่ กว้าง 0.2-0.4 ซม. ดอกบานไม่พร้อมกัน ผล เป็นผลสดรูปกลมรี ผลอ่อนสีเขียวผลสุกสีแดง เมล็ดรูปทรงกลมขนาดเล็ก แต่ละผล มี 1-2 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนสิงหาคม-ธันวาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ราก กินเป็นยาถอนพิษเบื่อเมา แก้ไข้ ดอก ใช้แต่งกลิ่นใบชา

อื่นๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ปักชำ

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ตามป่าเบญจพรรณทั่วไป

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ถิ่นกำเนิด เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ป่าน้ำช้าง

ชื่อพื้นเมือง ป่าน้ำช้าง (ตรง)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Goniothalamus giganteus* Hook.f. & Thomson

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 8.0-15.0 ม. เปลือกลำต้นสีน้ำตาลเรียบ ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับในระนาบเดียวกันของกิ่ง ผิวใบเรียบเป็นมัน รูปใบหอกหรือรูปขอบขนาน กว้าง 3.5-5.5 ซม. ยาว 7.5-10.5 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวหรือออกเป็นกลุ่ม ละ 2-3 ดอก ออกที่ลำต้นหรือกิ่งตามซอกใบ ดอกสีเหลืองมีกลิ่นหอม กลีบดอก 6 กลีบ เรียงเป็น 2 ชั้น ๆ ละ 3 กลีบ กลีบดอกชั้นในมีขนาดเล็กเรียงอัดตัวเป็นแท่งสามเหลี่ยม กลีบดอกชั้นนอก รูปไข่แกมรูปหอกขอบบิดเป็นคลื่น ผล เป็นผลกลุ่ม มี 5-18 ผล รูปทรงกระบอก ยาว 1.0-2.0 ซม. เมล็ด แต่ละผลมี 1-2 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนสิงหาคม-ตุลาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

กระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคใต้

กระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีน

พุดซ้อน

ชื่อพื้นเมือง พุดซ้อน, เคนดวา (เหนือ); พุดจีน, พุดใหญ่ (กลาง); พุทธรักษา (ราชบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gardenia augusta* (L.) Merr.

ชื่อวงศ์ RUBIACEAE

ชื่อสามัญ Gerdenia, Cape Jasmine, Garden Gardenia, Kaca piring, Bunga cina มาเลเซีย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มกกลมขนาดเล็กสูง 1.0-3.0 ม. เปลือกลำต้นสีน้ำตาลปนเทาเรียบ แตกกิ่งก้านสาขามาก ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ผิวใบด้านบนเป็นมันเห็นเป็นร่อง ใบรูปหอก กว้าง 3.0-4.0 ซม. ยาว 8.0-10.0 ซม. ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลม โคนใบแหลม ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวออกตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกสีขาวมีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยงหนา กลีบดอกซ้อนกันเป็นสองชั้นและชั้นเดียว ปลายกลีบมน ดอกบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 7.0-8.0 ซม. ผล เป็นผลสดมีทั้งผลสั้นและยาว รูปไข่ถึงรูปแกมรูปขอบขนาน ผลแก่สีเหลืองส้ม เมล็ดจำนวนมากสีเหลืองทอง ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอก สกัดน้ำมันหอมระเหย เมล็ดสีเหลืองทอง ใช้แต่งสีอาหารและทำสีย้อม

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย มีอยู่มากทางภาคเหนือ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ไต้หวัน ญี่ปุ่น

ถิ่นกำเนิด จีน

พุดแตรงอน

ชื่อพื้นเมือง พุดแตรงอน
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Euclinia longiflora* Salisb.
ชื่อวงศ์ RUBIACEAE
ชื่อสามัญ African Angel Trumpet

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 2.0-3.0 ม. แตกกิ่งต่ำจำนวนมาก กิ่งมีขนาดเล็ก เลื้อยยาวและโน้มลงต่ำ เนื้อไม้ค่อนข้างเปราะ **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ เนื้อใบนิ่มสีเขียวเข้ม มีขนเล็กน้อย ใบรูปรี กว้าง 3.0-6.0 ซม. ยาว 6.0-10.0 ซม. ขอบใบจัก ปลายใบแหลม โคนใบสอบเรียว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวตามปลายยอดหรือซอกใบใกล้ปลายยอด ดอกสีขาวหรือสีขาวนวลมีกลิ่นหอม ดอกคล้ายรูปแตร ดอกจะห้อยลง โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ยาว 10.0-15.0 ซม. ปลายหลอดขยายใหญ่ขึ้น ปลายกลีบดอกแผ่ออกคล้ายปากแตร ดอกบานเต็มที่ กว้าง 8.0-10.0 ซม. ดอกบานเต็มที่ดอกจะห้อยลงและส่งกลิ่นหอมอ่อนๆ บานอยู่ได้ 1-2 วัน ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ การเพาะเมล็ด
การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคเหนือ
การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ใต้หวัน
ถิ่นกำเนิด จีน แอฟริกา

พุดน้ำบุศย์

พื้นเมือง พุดน้ำบุศย์ (ภาคกลาง); รักนา, รัตนนา (ภาคใต้); ตะบือโก (มลายู-นราธิวาส)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gardenia carinata* Wall.

ชื่อวงศ์ RUBIACEAE

ชื่อสามัญ Golden Gardenia

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 2.0-3.0 ม. ทรงพุ่มแน่น แตกกิ่งต่ำตามข้อของลำต้นจำนวนมาก กิ่งแตกตรงข้อเป็น 2-3 กิ่ง ลำต้น สีน้ำตาลเข้ม กิ่งอ่อนสีเขียว ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ ผิวใบเรียบเป็นมัน ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มด้านล่างสีเขียวอ่อน ใบรูปรี กว้าง 3.0-4.5 ซม. ยาว 6.0-10.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบสอบเรียว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยว ตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกสีเหลืองมีกลิ่นหอม โคนกลีบเชื่อมกันเป็นหลอดสีเหลือง ยาว 1.0-1.5 ซม. ปลายแยกเป็น 7 กลีบ ดอกบานเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.0-4.0 ซม. ดอกเริ่มบานสีเหลือง บานอยู่ได้ 1-2 วัน ดอกใกล้โรยเปลี่ยนเป็นสีเหลืองเข้ม ชูดอกอยู่บนก้าน ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

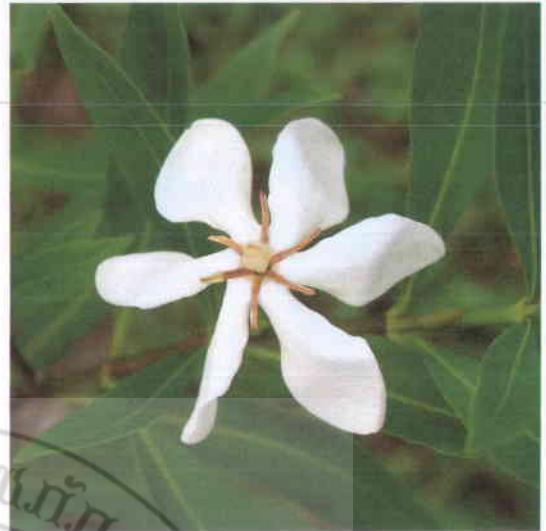
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้พุ่มประดับ

การขยายพันธุ์ ปักชำ

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคกลาง ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ มาเลเซีย

ถิ่นกำเนิด เอเชีย

พุดบูรพา

ชื่อพื้นเมือง พุดบูรพา (ทั่วไป)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gardenia* sp.

ชื่อวงศ์ RUBIACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1.0-1.5 ม. แตกกิ่งจำนวนมาก เนื้อไม้เหนียวมาก ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน มีเส้นกลางใบนูนเป็นสันเล็กๆ และมีเส้นแขนงใบเป็นร่อง ผิวใบด้านล่างสีอ่อนกว่า ใบรูปรี กว้าง 2.5-4.0 ซม. ยาว 6.0-9.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยว ดอกขนาดใหญ่ ออกที่ปลายยอด ดอกสีขาวมีกลิ่น หอมแรง โคนกลีบเลี้ยงสีเขียวรูปถ้วย ปลายแยกเป็นแฉกเล็กๆ ดอกตูมสีเขียว กลีบดอกเรียงบิดเวียนซ้อนกัน โคนกลีบดอกเชื่อมกันเป็นหลอด สีขาว ยาว 3.0-4.0 ซม. ปลายแยกเป็น 6 กลีบ รูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด กว้าง 1.0-1.5 ซม. ยาว 2.0-2.5 ซม. ดอกบานมีเกสรตัวผู้ยาวโค้งอยู่ที่โคนกลีบ 6 อัน เกสรตัวเมียกลมรีสีเหลืองอยู่กลางดอกและยาวพ้นออกมา 1.0 ซม. ผล รูปกลมรีสีเขียว ยาว 2.5 ซม. มีสันรอบผลและที่ปลายผลมีส่วนของกลีบเลี้ยงติดอยู่ มีเมล็ดจำนวนมาก เมื่อแก่มีสีดำ

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ความเชื่อ ปลูกไว้จะมีความมั่นคง ไม้ดอกไม้ประดับ มีดอกหอมและสวยงาม

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ โนนกิ่ง หรือตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ชอบขึ้นอยู่ตามริมลำธาร

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ แอฟริกา อินเดีย

ถิ่นกำเนิด ไทย

พุดเศรษฐีสยาม

ชื่อพื้นเมือง	พุดเศรษฐีสยาม
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Tabernaemontana</i> sp.
ชื่อวงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	-

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มสูง 4.0-5.0 ม. ลำต้นเปลาตรงแตกกิ่งก้านสาขาค้ำ เปลือกลำต้นสีเทา มีรอยตามแนวยาวของต้น ใบ ใบเดี่ยว เรียงออกตรงกันข้ามตามกิ่ง แผ่นใบหนา ผิวใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ใบรูปทรงรี กว้าง 5.0-8.0 ซม. ยาว 5.0-15.0 ซม. ขอบใบเป็นคลื่น ปลายใบแหลมมน โคนใบสอบ ดอกออกเป็นกลุ่มแยกซ้ายขวาและกลาง มี 1-5 ดอก ดอกตูมสีเขียว ดอกบาน โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาวมีกลิ่นหอมทั้งวัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ บิดเป็นใบพัด แต่ละกลีบกว้าง ประมาณ 1.0 ซม. ยาว 2.5-3.5 ซม. ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -
อื่น ๆ ปลูกไว้เป็นไม้มงคล

การขยายพันธุ์ การเสียบกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบทุกภาค

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ สวาวย

ถิ่นกำเนิด สวาวย

พุดสามสี

ชื่อพื้นเมือง พุดสามสี พุดสี พุทธชาดม่วง พุทธชาดสามสี สามราศี (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Brunfelsia uniflora* (Pohl) D.Don

ชื่อวงศ์ SOLANACEAE

ชื่อสามัญ Yesterday today and tomorrow, Morning noon and night

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1.0-2.0 ม.แตกกิ่งขนาดเล็กจำนวนมากทรงพุ่มกลมแน่นที่ใบ ใบ ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ ผิวใบเรียบเป็นมันทั้งสองด้าน ใบรูปรี กว้าง 4.0-6.0 ซม. ยาว 10.0-15.0 ซม. ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบเรียว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวออกเป็นกระจุกที่ใกล้ปลายยอด ดอกเริ่มบานสีม่วงเข้มแล้วสีค่อยๆจางลงเป็นสีม่วงอ่อนและกลายเป็นสีขาว มีกลิ่นหอมตลอดวัน กลีบดอก 5 กลีบ กลีบดอกย่น ดอกบานเต็มที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.0-4.0 ซม. ผล ผลแก่แห้งแตก รูปทรงกลมหรือรูปรี เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.0-2.0 ซม. ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับที่มีดอกดอกสวยงามและมีกลิ่นหอมแรง

การขยายพันธุ์ ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ปลูกทั่วไป

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อเมริกาเขตร้อนและหมู่เกาะอินดีส

ถิ่นกำเนิด อเมริกาเขตร้อน

พุดพิชญา

ชื่อพื้นเมือง	พุดพิชญา (ภาคกลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Wrightia antidysenterica</i> (L.) R. Br.
ชื่อวงศ์	APOCYNACEAE
ชื่อสามัญ	Snowflake, Milky Way, Winter Cherry Tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่ม สูง ประมาณ 1.0 ม. ลำต้นตรง ทรงพุ่มกลม ลำต้นและกิ่งก้านสีน้ำตาลแดง ผิวเรียบมีน้ำยางข้น ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปรี กว้าง 1.5-2.5 ซม. ยาว 3.0-5.0 ซม. ปลายใบแหลม โคนมน ขอบเรียบ ดอก ดอกช่อสีขาว 3-10 ดอก ออกที่ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน เชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยปลายแยก 5 แฉก กลีบดอก 5 กลีบ โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว ประมาณ 2.0 ซม. ปลายกลีบแยก รูปทรงของดอกได้สัดส่วนสมดุล บริเวณคอหลอดมีระยางค์เป็นริ้วๆสีขาวสั้นยาวไม่เท่ากัน เป็นวงล้อมรอบเกสรเพศผู้สวยงาม เส้นผ่าศูนย์กลางดอกประมาณ 3.0 ซม. เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดบนกลีบดอก สีเหลืองปลายชนกันเป็นกระโجمหุ้มเกสรเพศเมีย ก้านชูอับเรณูติดที่โคนอับเรณู เกสรเพศเมีย รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ ผล ไม่พบว่าติดผล

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น น้ำมันจากต้นพุดพิชญาใช้บำรุงผิว
อื่นๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ ปักชำ ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ทุกภาค

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ศรีลังกา แอฟริกา ออสเตรเลีย

ถิ่นกำเนิด อเมริกา

พุดแสงอุษา

ชื่อพื้นเมือง พุดแสงอุษา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gardenia taitensis* DC.

ชื่อวงศ์ RUBIACEAE

ชื่อสามัญ Tahitian gardenia

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1.0-2.0 ม. แตกกิ่งระดับต่ำจำนวนมาก เนื้อไม้เปราะ ใบ ใบเดี่ยว เรียงออกตรงข้ามเป็นคู่ แผ่นใบบาง ผิวใบเรียบเป็นมันทั้งสองด้าน เส้นกลางใบสีเขียว เห็นเด่นชัดทางด้านหน้าและท้องใบ ใบรูปรีหรือไข่กลับ กว้าง 4.0-8.0 ซม. ยาว 8.0-12.0 ซม. ขอบใบ เรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลมมน โคนใบแหลม ดอก เป็นดอกเดี่ยว ออกตามซอกใบหรือ ปลายยอด ดอกสีขาวมีกลิ่นหอมเย็น กลีบเลี้ยงสีเขียวปลายแยกเป็นแฉก โคนกลีบดอกเชื่อมกันเป็นหลอด ยาว 2.0-3.0 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ แต่ละกลีบมีขอบขนาน กว้าง 0.5-0.8 ซม. ยาว 2.0-2.5 ซม. ดอก บานมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 4.0-5.0 ซม. ออกดอกตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รากแห้งคั้นแก้ไข้ทับระดู ประจำเดือนไม่ปกติ

อื่น ๆ เป็นไม้ประดับสวยงาม

การขยายพันธุ์ การปักชำกิ่ง การตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย -

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ เกาะตาฮิติ

ถิ่นกำเนิด เกาะตาฮิติ

พิกุล

ชื่อพื้นเมือง พิกุล (ภาคกลาง); แก้ว (ภาคเหนือ); ชางดง (ลำปาง); กุน (ภาคใต้)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mimusops elengi* L.

ชื่อวงศ์ SAPOTACEAE

ชื่อสามัญ Bullet Wood, Medlar, Spanish Cherry, Tanjong Tree

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 10.0 -15.0 ม. ไม้ผลัดใบโตช้า เรือนยอดกลม หนาที่ใบเปลือกสีน้ำตาลอมเทา ส่วนของลำต้นมีน้ำยางสีขาวขุ่น ใบ ใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ รูปรีหรือรูปขอบขนาน กว้าง 2-6.5 ซม. ยาว 7.5-15.0 ซม. ปลายใบแหลมเป็นติ่ง โคนมนขอบเป็นคลื่น ดอก ดอกเดี่ยวสีขาว ออกเป็นกระจุกที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงสีน้ำตาล 8 กลีบ เรียงสองชั้นๆ ละ 4 กลีบ กลีบดอก 24 กลีบ เรียงชั้นนอก 8 กลีบ ชั้นใน 16 กลีบ ปลายกลีบชนกันเป็นรูปกรวยคว่ำ เกสรเพศผู้ 8 อัน เรียงรอบ เกสรเพศเมีย เกสรเพศเมีย รังไข่เหนือวงกลีบ ดอกมีกลิ่นหอม ออกดอกเกือบตลอดปี ผล ผลเดี่ยว รูปไข่ กว้าง 1.5-1.8 ซม. ยาว 2.0-3.0 ซม. ผลสุกสีแดงอมส้มรสหวานอมฝาด เมล็ดแบนรี 1 เมล็ด

ประโยชน์ **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ดอกทำให้หัวใจชุ่มชื้น เปลือกต้มกับเกลือ รักษาฟัน เหงือก เมล็ดขับปัสสาวะ แก่นบำรุงหัวใจ รากขับเสมหะ

อื่น ๆ ปลูกให้ร่มเงา กลิ่น ดอกแต่งกลิ่น ผลเป็นอาหารคน นก

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย เจริญได้ในดินทุกสภาพ พบในป่าดิบภาคใต้ของไทย

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินเดีย พม่า มาเลเซีย และไทย

ถิ่นกำเนิด อินเดีย

พุทธรักษา

ชื่ออื่น พุทธรักษา (ทั่วไป); สาครูหัวเข่า, สาครูมอญ (ภาคกลาง)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Canna indica* L.

ชื่อวงศ์ CANNACEAE

ชื่อสามัญ Indian shot

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกอายุหลายปี สูง 1.5-2.5 ม. มีเหง้าหัวสีขาวแตกแขนงอยู่ใต้ดิน กาบใบเรียงซ้อนกันเป็นลำตรงกลมเป็นลำต้นเทียม ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบสีเขียวเข้ม ใบรูปขอบขนาน กว้าง 15.0-25.0 ซม. ยาว 35.0-60.0 ซม. ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลม โคนใบสอบเรียว **ดอก** ออกเป็นช่อที่ปลายยอด ก้านช่อดอกยาว ดอกสีเหลือง กลีบเลี้ยงขนาดเล็ก 3 กลีบ เกสรตัวผู้เป็นหมัน **ผล** เป็นผลแห้ง รูปทรงกลม เป็นพู่ 3 พู ผิวขรุขระ เมล็ดสีขาวพองแก่สีน้ำตาลเป็นมัน ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอกสด ตำพอกแผล เมล็ด ตำแก้ปวดศีรษะ เหง้า บำรุงปอด
อื่น ๆ เป็นไม้ประดับสวยงาม

การขยายพันธุ์ ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ขึ้นโดยทั่วไปบริเวณชายน้ำ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ แอฟริกาตะวันออก

ถิ่นกำเนิด อินเดีย

พุดฝรั่ง

ชื่อพื้นเมือง พุดร้อยมาลัย, พุดฝรั่ง, มะลิฝรั่ง (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tabernaemontana pandacaqui* Poir.

ชื่อวงศ์ APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่ม สูง 1-6 ม. ลำต้นตรง พุ่มทรงกลม ลำต้นสีขาวเทา ตามกิ่งก้านเป็นปล้องถี่ๆ ทุกส่วนของพืชมีน้ำยางขาว ใบ ใบเดี่ยวออกตรงข้าม รูปหอกหรือรูปรี กว้าง 2.0-3.5 ซม. ยาว 5.0-8.0 ซม. ปลายเรียวแหลมโคนรูปปลีมน ขอบเรียบ ใบเป็นมัน ดอก ดอกช่อแยกแขนง สีขาว 4-10 ดอก ช่อ ออกตามซอกใบและปลายกิ่ง เส้นผ่านศูนย์กลางดอกประมาณ 2.5 ซม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบโคนเชื่อมติดกัน คล้ายโองขนาดเล็กปลายแยก กลีบเลี้ยงคงทนติดกับผลจนผลหลุดร่วงแต่จะเปลี่ยนเป็นสีส้ม กลีบดอก 5 กลีบ โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอด ยาว 2.0-2.5 ซม. ปลายแยก 5 กลีบตั้งฉากกับหลอด ปลายกลีบดอกบิดตามกันคล้ายกังหัน เกสรเพศผู้ 5 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่เหนือวงกลีบ ดอกออกตลอดปี ผล ฝักคู่ คล้ายรูปกระสวยปลายแหลมและโค้งขึ้น ยาวประมาณ 2.5-4.0 ซม. ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีส้มแดงดำในสีแดงสดแตกได้ มีเมล็ด 2-20 เมล็ดสีดำ มีเยื่อสีแดงหุ้ม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ ดอกตูมทำดอกไม้ประดิษฐ์

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ และตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ขึ้นได้ในที่แสงแดดจัด ดินร่วน

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินเดียและไทย

ถิ่นกำเนิด ออสเตรเลีย

พลับพลึงตีนเป็ด

ชื่อพื้นเมือง พลึงตีนเป็ด, พลับพลึงตีนเป็ด, พลับพลึงแมงมุม, พลับพลึง (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hymenocallis littoralis* Salisb.

ชื่อวงศ์ AMARYLLIDACEAE

ชื่อสามัญ Spider Lily

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ล้มลุกหลายฤดู ลำต้นใต้ดินเป็นหัวแบบหอมสึขาว ชูใบขึ้นเหนือดิน มักขึ้นรวมกลุ่มเป็นกอ กว้าง ประมาณ 1.5 ม. ใบ ใบ รูปหอกกลับ กว้าง 5.0-7.0 ซม. ยาว 75.0-100.0 ซม. ปลายใบแหลม โคนแผ่เป็นกาบ ขอบเรียบ แผ่นใบหนาเป็นมัน อวบน้ำ ดอก ดอกช่อซี่ร่ม 10-12 ดอก ก้านช่อแข็งแบนเป็นสัน ยาว 80.0-85.0 ซม. มีใบประดับรองรับดอกย่อย ดอกย่อยมีวงกลีบรวมสีขาว 6 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเป็นก้านยาว 10.0-12.0 ซม. ปลายแยกออก 6 แฉกแต่ละแฉกเป็นรูปแถบ ยาวปลายแหลม เกสรเพศผู้ 6 อัน โคนก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกันคล้ายตีนเป็ดสีขาว เกสรเพศเมียรังไข่อยู่ใต้วงกลีบ ผล ผลทรงกลม สีเขียวอมเหลือง นิ่ม เมล็ดจำนวนมาก

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นใบย่างไฟพันแก้ฟกช้ำ บวม เคล็ดไข้อยู่ไฟหลังคลอดหัวในอินเดีย

ใช้เป็นยาระบาย ขับเสมหะ รักษาโรคน้ำดี

ความเป็นพิษ หัวมีพิษห้ามรับประทาน

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ แยกหน่อ

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ขึ้นได้ดินที่ดินชื้น แสงรำไร

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อเมริกาเขตร้อน

ถิ่นกำเนิด อเมริกาเหนือ

มณฑา

ชื่อพื้นเมือง มณฑา, ยี่หุบ (ภาคกลาง); จอมปูน; จำปูนช้าง (สุราษฎร์ธานี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Manolia liliifera* (L.) Bail.

ชื่อวงศ์ MAGNOLIACEAE

ชื่อสามัญ Magnolita

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 3.0-8.0 ม. ลำต้นกลมเล็ก โคนคัมเป็นปุ่มมีช่องอากาศมาก กิ่งยึดสูงไม่แตกสาขามาก **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบเป็นคลื่น ผิวใบบางไม่มีขน ใบรูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 4.0-6.0 ซม. ยาว 7.0-15.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวขนาดใหญ่ ออกที่ปลายกิ่ง ดอกสีเหลืองหรือสีเหลืองครีมมีกลิ่นหอมตั้งแต่ช่วงเย็นและมีกลิ่นหอมแรงในช่วงเช้าตรู่ กลีบเลี้ยง 3 กลีบ สีเขียวอ่อนบานและกางคลุมอยู่กลีบดอกรูปรี 6 กลีบ ดอกบานเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.0-4.0 ซม. **ผล** เป็นกลุ่มผนังเชื่อมติดกัน รูปรี กว้าง 2.0-3.0 ซม. ยาว 3.0-4.0 ซม. ผลอ่อนสีเขียวเมื่อแก่สีดำ ออกดอกตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ความเชื่อเป็นไม้มงคลปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง ทาบกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบในป่าเบญจพรรณ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ -

ถิ่นกำเนิด ไทย

มหาพรหมราชินี

ชื่อพื้นเมือง มหาพรหม-ราชินี

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mitrephora sirikitiae* Weerasooriya, Chalermglin & M.K.R. Sannders

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 3.0-6.0 ม. เรือนยอดเป็นพุ่มโปร่ง เปลือกลำต้นสีน้ำตาล กิ่งอ่อนมีขนอ่อนปกคลุม ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบค่อนข้างหนา ผิวใบเป็นร่องเป็นมันทั้งสองด้าน ใบรูปหอก กว้าง 4.0-10.0 ซม. ยาว 10.0-20.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบเรียว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวหรือเป็นช่อ มี 1-3 ดอก โกล่ปลายยอด โคนกลีบสีเขียวอ่อน ปลายกลีบดอกสีม่วงเข้มกระดงอขึ้นและประกบติดกันเป็นรูปกระเช้า มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ผล เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 10-15 ผล รูปทรงกลมหรือทรงกระบอกมีขนอ่อนปกคลุมหนาแน่น ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีเขียวอมเหลือง เมล็ดรูปไข่หรือรูปกลมรี ออกดอกและผลเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ทาบกิ่งหรือเสียบยอด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย แม่ฮ่องสอน และป่าดิบเขา

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ -

ถิ่นกำเนิด ไทย

มะเดื่อหอม

ชื่อพื้นเมือง มะเดื่อหอม (ชลบุรี, ตรัง); เคื่อขน (ภาคเหนือ); นอคหอม, มะเดื่อเคียว (จันทบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ficus hirta* var. *hirta*

ชื่อวงศ์ MORACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 2.0-10.0 ม. เปลือกลำต้นสีน้ำตาล กิ่งก้านมักจะกลวงและที่ข้อพองออกในต้น ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบอ่อนสีเหลืองใบแก่สีเขียวเห็นเส้นใบชัดเจน ผิวใบด้านบนสาบมือมีขนหยาบสีน้ำตาลอมเหลืองประปรายปกคลุม ขนยาวและหยาบบนเส้นใบ ด้านล่างขนอ่อนนุ่มกว่า มีหูใบแหลม ใบรูปไข่กลับหรือคล้ายรูปหัวใจ กว้าง 5.0-11.0 ซม. ยาว 9.0-20.0 ซม. ขอบใบเป็นซี่หยักหยาบๆหรือละเอียด ปลายใบแหลม โคนใบเบี้ยวมน ดอก ออกเป็นช่อแน่น ดอกขนาดเล็กดอกตูมสีเขียวอมเหลืองดอกบานสีชมพูปนน้ำตาล ผล เป็นผลเดี่ยวหรือเป็นคู่ คล้ายรูปลูกข่าง ปลายมน กว้าง 1.0-2.0 ซม. ยาว 2.0-3.0 ซม. ผลอ่อนสีเขียวเหลืองผลสุกสีแดงอมส้มมีขนหยาบสีทองหนาแน่น ไม่มีก้านผลที่ฐานมีกาบแหลม 3 กาบ เมล็ดมีขนสีขาวฟูปลิวได้ ออกดอกและออกผลเดือนมีนาคม - กรกฎาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ราก แก้พิษงู แก้พิษงู พิษผี บำรุงหัวใจ บำรุงกำลัง

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ป่าดงดิบและป่าดิบแล้ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ มาเลเซีย อินโดนีเซีย

ถิ่นกำเนิด เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มะลิ

ชื่อพื้นเมือง มะลิ, มะลิตา (ทั่วไป); มะลิซ้อน (ภาคกลาง); มะลิป้อม (ภาคเหนือ); มะลิจีไก่ (เชียงใหม่); มะลิหลวง (แม่ฮ่องสอน)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Jasminum sambac* (L.) Aiton.

ชื่อวงศ์ OLEACEAE

ชื่อสามัญ Arabian jasmine

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มรอเลื้อยขนาดเล็ก สูง 1.0-2.0 ม. เถาสีน้ำตาลอ่อนออกขาว แตกเป็นสะเก็ดขนาดเล็ก ขอบอ่อนมีขนสีขาวสั้นปกคลุม **ใบ** ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ แผ่นใบเป็นคลื่น สีเขียวเข้มเป็นมัน ใบรูปไข่แกมรูปรี กว้าง 3.0-5.0 ซม. ยาว 6.0-11.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นดอกช่อตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกมีทั้งดอกกลาและดอกซ้อนดอกสีขาวมีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยงสีเขียวเป็นเส้นเรียวแหลม โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ยาว 1.5 ซม. ปลายแยกเป็น 5-8 กลีบ ดอกย่อยบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 2.0-3.0 ซม. ดอกเริ่มบานและส่งกลิ่นหอมในช่วงกลางคืนดอกบานวันเดียว ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ใบ ราก ต้ยาหยอดตา ดอก แก้อึด บำรุงหัวใจ

ราก ฝนรับประทาน แก้อ่อนใน เสียดท้อง รักษาหลอดลมอักเสบ ขับประจำเดือน
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ ทาบกิ่ง ปักชำ และตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคเหนือ ภาคกลาง

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินเดีย คาบสมุทรวาเรเบีย

ถิ่นกำเนิด ประเทศแถบเอเชีย

มะลิซ้อน

ชื่อพื้นเมือง มะลิซ้อน (ภาคกลาง); มะลิ, มะลิตา (ทั่วไป); มะลิขี้ไก่ (เชียงใหม่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Jasminum sambac* (L.) Aiton

ชื่อวงศ์ OLEACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถาเลื้อยพันต้นไม้อื่น ยาว 1.0-2.0 ม. แตกกิ่งต่ำได้ใกล้ผิวดินจำนวนมาก เป็นพุ่มแน่น ปลายกิ่งตั้งขึ้น กิ่งเปราะ ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามมักมี 3 ใบต่อหนึ่งข้อ แผ่นใบหนา ผิวใบเป็นคลื่น สีเขียวเข้ม ใบรูปไข่กลับ กว้าง 3.0-6.0 ซม. ยาว 5.0-10.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบมนหรือแหลม โคนใบมนหรือเว้าเล็กน้อย ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวหรือออกเป็นช่อ 1-3 ดอก ออกที่ปลายกิ่ง ดอกสีขาว มีกลิ่นหอมตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน กลีบเลี้ยงสีเขียว ปลายแยกเป็นแฉกแหลม กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นกลีบจำนวนมากซ้อนกันหลายชั้น ขอบกลีบเป็นคลื่น ดอกบานเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.0- 4.0 ซม. ผล ไม้ค้ำยติดผล ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอกสด แก้ไข้ตัวร้อน แก้หวัด ดอกแห้ง เป็นสารแต่งกลิ่น

ต้นรักษาโรคคุดทะราด

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ ไม้กระถาง

การขยายพันธุ์ ปักชำ ตอนกิ่ง ทาบกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคเหนือ ภาคกลาง

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อินเดีย

ถิ่นกำเนิด ประเทศแถบเอเชีย

มะลิวัลย์

ชื่อพื้นเมือง มะลิวัลย์

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Jasminum adenophyllum* Wall.

ชื่อวงศ์ OLEACEAE

ชื่อสามัญ Maliwan

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้เถาเลื้อย ลำต้นหรือเถายาวกลมขนาดเล็กสีเขียวอมน้ำตาลอ่อน เถาแก่สีเทาอมขาว เลื้อยพันรั้วหรือต้นไม้อื่นไปได้ไกล 4.0-6.0 ม. ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ ผิวใบบางเป็นมัน สีเขียวอ่อนหรือเขียวอมเหลือง ใบรูปหอก กว้าง 3-5 ซม. ยาว 4-7 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบกลม เส้นใบเห็นชัดเจนทั้งสองด้าน ดอก ออกเป็นช่อ ดอกช่อ ออกตามซอกใบที่ข้อ มีดอกย่อย 2-5 ดอก ก้านดอกสีเขียวอ่อนหรือสีน้ำตาล ยาว 1.0-2.0 สีขาวดอกเริ่มเข้มและส่งกลิ่นในช่วงพลบค่ำ ส่งกลิ่นหอมแรงไปไกลในตอนดึกจนถึงเช้าตรู่ กลีบเลี้ยงสีเขียว โคนเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 5 แฉก โคนกลีบดอกเชื่อมกันเป็นหลอด ยาว 1.0 ซม. ปลายแยกเป็น 8 กลีบ แต่ละกลีบแคบและยาว 1.0-1.5 ซม. ดอกบานเส้นผ่าศูนย์กลาง 2.5-3.0 ซม. ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอก บำรุงหัวใจ แก้ไข้ตัวร้อน รากใช้เป็นยาถอนพิษต่าง ๆ อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้เลื้อยประดับซุ้ม มีดอกหอมตลอดปี

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำกิ่ง และตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบโดยทั่วไป

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ เม็กซิโก

ถิ่นกำเนิด ทวีปเอเชีย

มะลิหลวง

ชื่อพื้นเมือง มะลิหลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Jasminum nitidum* Skan

ชื่อวงศ์ OLEACEAE

ชื่อสามัญ Angelwing Jasmine

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มเตี้ยกิ่งเลื้อย สูง 1.0-2.0 ม. มีอายุอยู่ได้หลายปี แตกกิ่งยอดจำนวนมาก เป็นพุ่มแน่น ปลายกิ่งชูตั้งขึ้นกิ่งอ่อนมีสีเขียวและหักเปราะง่าย ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ แผ่นใบเกลี้ยงเป็นมัน ใบรูปหอก กว้าง 3.0-5.0 ซม. ยาว 6.0-9.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลมยาว โคนใบมน ดอกออกเป็นช่อเป็นช่อสั้นๆ ตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกสีขาวดอกเริ่มบานและส่งกลิ่นหอมในช่วงเย็นจนถึงช่วงบ่ายของวันรุ่งขึ้น ก้านดอกมีสีเขียวอมม่วงอ่อน กลีบเลี้ยงสีม่วงแดง ปลายแยกเป็นแฉกเล็ก ๆ 5 แฉก โคนกลีบดอกติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นกลีบรูปขอบขนาน ยาว 1.0-1.5 ซม. ดอกอ่อนสีม่วงแดง ดอกบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.0-3.5 ซม. ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ ปักชำ ทาบกิ่ง ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ปลูกทั่วไป ชอบแสงแดดรำไร

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ยุโรป อินเดีย แอฟริกา

ถิ่นกำเนิด ป่าป่านิวกินี ตะวันตกเฉียงใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก

โมก

ชื่อพื้นเมือง โมก

ชื่อท้องถิ่น ปิดจงวา, (เขมร, สุรินทร์) โมกซ้อน, โมกบ้าน (ภาคกลาง) หลักป่า (ระยอง) ป

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Wrightia religiosa* Benth. Ex Kurz

ชื่อวงศ์ APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 1.5-5.0 ม. ไม้ผลัดใบเจริญเติบโตช้า แตกกิ่งก้านในระดับต่ำ โกล้พื้นดิน เรือนยอดเป็นพุ่มหรือ แผ่กว้าง ผิวลำต้นเรียบผิวลำต้นสีน้ำตาลดำมีจุดประสีขาวขนาดเล็ก กระจายทั่วลำต้นทุกส่วนของลำต้นมีน้ำยางขาว ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีหรือรูปหอก กว้าง 2.0-2.5 ซม. ยาว 2.0-4.0 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบมนหรือแหลมสอบ ขอบเรียบ ดอก ดอกช่อซี่ร่มมี 5-6 ดอกออกดอกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง ช่อดอกห้อยลง ก้านดอกเรียวเล็ก ยาว 2.5-3.6 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน 5 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบสีขาวรูปไข่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.0-1.5 เซนติเมตร โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเล็กน้อย อ่อน เกสรตัวผู้ 5 อันสีขาวเรียงสลับกับกลีบดอก ก้านชูอับเรณูติดที่โคนอับเรณู เกสรตัวเมีย 1 อันสีเหลืองมีลักษณะคล้ายกับสามเหลี่ยม คือที่โคนบานออกส่วนที่ปลายจะติดกัน รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ ดอกมีกลิ่นหอม ออกดอกตลอดปี ผล เป็นฝักคู่ ปลายโค้งเข้าหากันยาว 10.0-16.0 ซม. เมื่อแตกเป็นสองซีกมีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดมีขนปุยสีขาวเป็นกระจุกที่ปลายเมล็ด

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รากเข้าส่วนผสมยาแก้โรคผิวหนัง
อื่นๆ ปลูกเป็นต้นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ดและตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบทุกภาค ขึ้นตามชายป่าดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ ระดับความสูงไม่เกิน 400 ม.

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อัฟริกา เอเชียและออสเตรเลีย

ถิ่นกำเนิด ไทย

โมกแดง

ชื่อพื้นเมือง โมกแดง, โมกส้ม (ฉะเชิงเทรา); โมกป่า (จันทบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Wrightia dubia* Spreng

ชื่อวงศ์ APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 4.0-7.0 ม. ลำต้นสีน้ำตาลเทาเรียบหรือแตกเป็นร่องเล็กน้อย ใบ ใบเดี่ยว เรียงออกตรงกันข้ามในระนาบเดียวกัน ใบสีเขียวเรียบเป็นมัน ใบรูปรีหรือรูปไข่กลับ กว้าง 3.5-6.5 ซม. ยาว 7.0-12.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลมมน โคนใบสอบเรียว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวหรือออกเป็นกระจุก กระจุกละ 1-4 ดอก ออกตามปลายกิ่งหรือซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ดอกสีแดงอมส้มมีกลิ่นหอม กลีบดอก 5 กลีบ ปลายกลีบแหลมรูปประฆังคว่ำ ชั้นกลีบเลี้ยง ไม่มีต่อม หลอดกลีบดอกยาว 2.0 ซม. ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รากเข้าส่วนผสมรักษาแก้โรคผิวหนัง

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคใต้ ภาคตะวันตก

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ เวียดนาม กัมพูชา คาบสมุทรมลายู

ถิ่นกำเนิด เอเชียเขตร้อน

ยี่หุบ

ชื่อพื้นเมือง ยี่หุบ (ทั่วไป); ยี่หุบน้อย (เชียงใหม่); ยี่หุบหนู (กรุงเทพฯ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Magnolia coco* (Lour.) DC.

ชื่อวงศ์ MAGNOLIACEAE

ชื่อสามัญ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 2.0-5.0 ม. แตกกิ่งจำนวนมาก เปลือกลำต้นสีน้ำตาลปนเทา ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบเรียบหนาและแข็งกระด้าง ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างสีอ่อนกว่า ใบรูปรีหรือแกมรูปขอบขนาน ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน กว้าง 3.0-8.0 ซม. ยาว 10.0-15.0 ซม. ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ปลายใบแหลม โคนใบแหลม ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวตามซอกใบใกล้ปลายยอด ดอกบานคว่ำลง ดอกสีเหลืองนวลมีกลิ่นหอม ดอกตูมรูปไข่ปลายแหลมมีกาบหุ้มดอกสีเขียว ดอกบานกลีบดอก 9 กลีบ เรียงเป็น 3 ชั้น ชั้นละ 3 กลีบ กลีบเลี้ยง 3 กลีบ ดอกชั้นกลางและชั้นในสุดมีขนาดแคบและสั้นกว่าเล็กน้อย **ผล** เป็นผลกลุ่ม มีผลย่อย 6-10 ผล แต่ละผลเรียวยาวรูปรี ขนาดเล็ก เปลือกผลสีเขียวหนาและแข็ง ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีน้ำตาล ผลย่อยจะแตกตามรอยประสานและหลุดร่วง เมล็ดสีแดงติดที่แกนกลางผล ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ปลูกทั่วไป ชอบที่ร่มรำไร

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีน อินเดีย, หมู่เกาะสุมาตรา

ถิ่นกำเนิด จีนทางตอนใต้

ราตรีสวรรค์

ชื่อพื้นเมือง ราตรีสวรรค์

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cleodendrum calamitosum*

ชื่อวงศ์ VERVENACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ราตรีสวรรค์เป็น ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1.0-2.0 ม. แตกกิ่งจำนวนมาก ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ ออกเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง ใบรูปไข่ กว้าง 3.0 ซม. ยาว 5.0 ซม. ปลายใบมน ขอบหยัก ดอกออกเป็นช่อสีขาวนวล ออกที่ปลายยอด มีดอกย่อยจำนวนมาก 20-30 ดอกบานไม่พร้อมกัน กลีบเลี้ยงสีม่วงแดง กลีบดอกคนติดกันเป็นหลอดยาว 2.0 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ มีเกสรเพศผู้และเกสรเพศเมีย ยาว โผล่พ้นดอก เมื่อเส้นผ่านศูนย์กลางดอก 3.0 ซม. ดอกบานเพียงวันเดียวแล้วก็โรย ออกดอกตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่นๆ ปลูกเป็นต้นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด การตอน การปักชำ การทาบกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ขึ้นในดินร่วนซุย มีความชื้นสูง

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ ไม่ปรากฏข้อมูล

ถิ่นกำเนิด ไม่ปรากฏข้อมูล

รวงผึ้ง

ชื่อพื้นเมือง รวงผึ้ง, ดอกน้ำผึ้ง, น้ำผึ้ง (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Schoutenia glomerata* King subsp. *peregrine* (Craib) Roekm

ชื่อวงศ์ TILIACEAE

ชื่อสามัญ Yellow Star

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 5.0-8.0 ม. เปลือกลำต้นสีน้ำตาล แตกเป็นหลายลำต้นตั้งแต่ระดับผิวดิน ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับตรงข้าม ใบอ่อนสีเขียวอ่อนใบแก่สีเขียวเข้มเป็นมัน ใต้ใบมีเส้นแขนงใบเด่นชัดออกจากจุดโคนใบ 3 จุด และมีจุดสีน้ำตาล ใบรูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 2.0-3.5 ซม. ยาว 5.5-7.5 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบเบี้ยว ดอก ออกเป็นกระจุกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง มีดอกย่อยจำนวนมาก ดอกสีเหลืองมีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยงรูปสามเหลี่ยม 5 กลีบ โคนเชื่อมกันปลายแยกเป็น 5 แฉก คล้ายรูปดาว กว้างประมาณ 1.0-1.5 ซม. มีเกสรตัวผู้สีเหลืองเข้มจำนวนมากยาวกว่ากลีบเลี้ยงเล็กน้อยยื่นยาวออกจากดอก **ผล** รูปทรงกลม เปลือกผลมีขนนุ่มขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.0 ซม. ออกดอกและผลเดือนมิถุนายน- สิงหาคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ เกสรเป็นอาหารแมลง

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ป่าดิบแล้งทางภาคเหนือ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ มาเลเซีย

ถิ่นกำเนิด ไทย

ราชวดี

ชื่อพื้นเมือง ราชวดี, ใต้หางหมา, หางกระรอกเขมร

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Buddleja paniculata* Wall.

ชื่อวงศ์ BUDDLEJACEAE

ชื่อสามัญ Summer Lilac

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้ยืนต้นขนาดกลางสูง 5.0-10.0 ม. ลำต้นเรียบเกลี้ยงสีเทา ตามกิ่งก้านมีขนละเอียดปกคลุมอยู่ กิ่งอ่อนเป็นเหลี่ยมลำต้นและกิ่งก้านอ่อนนุ่มได้ง่าย ใบ ใบเป็นใบเดี่ยวรูปไข่ ออกใบเป็นคู่เรียงสลับกันไป ใบมนสอบไปทางปลาย ขอบใบหยัก ผิวใบระคายมือ เส้นใบนูน เส้นซัดทางด้านล่าง **ดอก** เป็นช่อใหญ่ประกอบด้วยช่อเล็กๆ หลายช่อเรียงตัวกันเป็นช่อแหลม ดอกย่อยเป็นดอกเล็กๆ สีขาว ออกเรียงตัวกันบนก้านช่อ กลิ่นหอม ออกดอกเป็นระยะ ๆ ตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ มีกลิ่นหอมตลอดวันและกลิ่นที่หอมแรงมากในเวลาเย็น

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด การตอน ปักชำ

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบทุกภาคของประเทศไทย

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ -

ถิ่นกำเนิด -

ลำควนดอกแดง

ชื่อพื้นเมือง ลำควนดอกแดง หอมนวนล (เหนือ); ลำควนดง (จันทบุรี); หามโจน (อีสาน)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Melodorum fruticosum* Lour.

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นหรือไม้พุ่ม ขนาดเล็ก สูง 2.0-5.0 ม. ทรงพุ่มกลมโปร่งแตกกิ่งที่ปลายยอดจำนวนมาก เปลือกลำต้นสีน้ำตาลแดงเรียบ หรือแตกสะเก็ดเล็ก ๆ เปลือกชั้นในสีน้ำตาลแดงถึงน้ำตาลคล้ำ เนื้อไม้แข็งและเหนียว มีกลิ่นฉุน ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามกัน เนื้อใบหนาและเป็นมันทั้งสองด้าน ผิวใบเกลี้ยง ใบรูปรีถึงรูปรีแกมรูปหอก กว้าง 3.0-5.0 ซม. ยาว 5.0-10.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเป็นติ่งเรียวแหลม โคนใบมน ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนงสั้น ๆ ตามง่ามใบและปลายกิ่ง ดอกขนาดเล็กสีขาว ผล รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 1.0.-1.2 ซม. ยาว 1.3-1.5 ซม. ผลแก่สุกสีขาว เมล็ดขนาดเล็ก มี 1 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนมีนาคม - กันยายน

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ เนื้อไม้แข็งและหนักมาก ใช้ก่อสร้างทั่วไป

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ พม่า กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย

ถิ่นกำเนิด ไทย

ลำควนคอย

ชื่อพื้นเมือง	ลำควนคอย
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Mitrephora wangii</i> Hu.
ชื่อวงศ์	ANNONACEAE
ชื่อสามัญ	Lamdman

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 20.0 -25.0 ม. ทรงพุ่มโปร่ง แตกกิ่งน้อย ลำต้นเปลาตรง แตกกิ่งสูง มีเปลือกเรียบ กิ่งอ่อนมีขนสั้นนุ่ม เนื้อไม้เหนียวและแข็ง ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ เนื้อใบหนาเป็นมันเงาทั้งสองด้าน ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มด้านล่างสีอ่อนกว่า เส้นกลางใบและเส้นใบด้านบนเป็นร่อง ใบรูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 5.0-7.0 ซม. ยาว 13.0-20.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบเรียวยาวและมีติ่ง โคนใบมน ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยว ออกตามกิ่งตรงข้ามใบ มี 1-2 ดอก ดอกเริ่มบานสีขาวแล้วเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อนและเหลืองเข้มมีกลิ่นหอมอ่อนๆ ตลอดทั้งวัน มีใบประดับขนาดเล็กอยู่ที่กึ่งกลางของก้านดอก กลีบเลี้ยงรูปสามเหลี่ยม กว้าง 0.6 ซม. ยาว 2.8 ซม. กลีบดอกโค้งงอ ดอกบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4.0-5.0 ซม. ผล เป็นผลกลุ่ม ก้านช่อผลยาว 2.0-3.0 ซม. มี 5-7 ผล ก้านผลยาว 1.5-2.0 ซม. ผลรูปทรงกระบอก กว้าง 1.5-2.5 ซม. ยาว 4.0-6.0 ซม. ผลอ่อนสีเขียวเข้มผลแก่สีเหลืองอมเขียว เมล็ดกลมแบน แต่ละผลมี 9-12 เมล็ด ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกสรของลำควนเป็นยาวิเศษอย่างหนึ่ง บำรุงสุขภาพจิต อื่น ๆ เนื้อไม้แข็งและหนักมาก ใช้ก่อสร้างทั่วไป และถือเป็นไม้มงคล

การขยายพันธุ์ ทาบกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย คอยตุง จังหวัดเชียงราย ขึ้นในป่าดิบเขาระดับต่ำ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ พบในประเทศจีนตอนใต้ และภาคเหนือตอนบน

ถิ่นกำเนิด ไทย

สายหยุด

ชื่อพื้นเมือง สายหยุด, สายหยุดแดง (ภาคกลาง, ภาคใต้); กล้วยเครือ (สระบุรี); เครือเขาแก (เลย); สาวหยุด เกลาเพชร (สุราษฎร์ธานี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Desmos chinensis* Lour.

ชื่อวงศ์ ANNONACEAE

ชื่อสามัญ Dwarf Ylang-ylang

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 2.0-4.0 ม. เกาะเลื้อยพันต้นไม้ได้ไกล กิ่งอ่อนสีน้ำตาลมีขนอ่อนๆ ปกคลุมทั่วไป กิ่งแก่มีสีน้ำตาลเป็นมันไม่มีขน ใบ ใบเดี่ยว เรียงสลับสองด้านในระนาบเดียวกันของกิ่ง ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน รูปใบหอกแกมรูปขอบขนาน กว้าง 4.0-6.0 ซม. ยาว 10.0-17.0 ซม. ขอบใบบิดเป็นคลื่นปลายใบแหลม โคนใบมนหรือเว้าเล็กน้อย ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวตามซอกใบ ก้านดอกยาวดอกห้อย ดอกสีแสดมีกลิ่นหอมในตอนเช้ามีดและตอนพลบค่ำ กลีบเลี้ยงสีเขียว 3 กลีบ ออกรองดอกเป็นมุมสามเหลี่ยม กลีบดอก 6 กลีบ ไม่เชื่อมติดกันรูปรียาวขอบกลีบมักห่อม้วนพับออกด้านนอกและบิดเล็กน้อย เรียงสลับ 2 ชั้น กลีบชั้นนอกมีขนาดใหญ่กว่ากลีบชั้นใน ผล เป็นผลกลุ่มแบบมีเนื้อ ผลย่อย 8-12 ผล รูปทรงกระบอก กว้าง 0.8-1.2 ซม. ยาว 2.5-3.5 ซม. ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีเหลืองเปลือกผลเรียบ เมล็ดรูปกลมรี แต่ละผล มี 3-6 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนเมษายน- พฤศจิกายน

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอกเป็นยาสมุนไพร

อื่นๆ ปลูกเป็นไม้หอม

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบทุกภาคของประเทศไทย พบป่าเบญจพรรณชื้น ป่าดงดิบ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีนตอนใต้

ถิ่นกำเนิด ไทย

สารภี

ชื่อพื้นเมือง สารภี (ภาคกลาง); สร้อยภี (ภาคใต้); สารภีแนน (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mammea siamensis* Kosterm.

ชื่อวงศ์ GUTTIFERAE

ชื่อสามัญ —

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ 10.0-15.0 ม. ไม้ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ เปลือกสีเทาปนดำ แตกออกเป็นสะเก็ดตลอดต้น เปลือกในสีน้ำตาลแดง มียางขาวและจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อน เนื้อไม้สีน้ำตาลปนแดง **ใบ** เป็นรูปไข่กลับแกมรูปขอบขนาน กว้าง 5.0-8.0 ซม. ยาว 9.0-12.0 ซม. เนื้อใบหนา แข็งเป็นมัน โคนใบสอบเรียว ปลายมนกว้างๆ บางทีอาจมีดิ่งสั้นๆ หรือหักเว้าตื้นๆ เส้นใบย่อยแบบเส้นร่างแหซ้ดทั้งสองด้าน ใบมียางขาว **ดอก** สีขาวอมเหลือง ออกเป็นช่อเดี่ยวๆ หรือเป็นกระจุกตามกิ่ง กลิ่นหอมมาก กลีบรองดอกมี 2 กลีบ กลีบมนเป็นกระพุ้ง โคนกลีบเชื่อมติดกัน กลีบดอกมี 4 กลีบ กลางดอกมีเกสรเพศผู้เส้นเล็ก ๆ เป็นวง มีสีเหลือง ขนาดดอกกว้างประมาณ 2.0 ซม. **ผล** ผลกลมยาวเป็นรูปกระสวย ยาวประมาณ 2.5 ซม. ผลอ่อนสีเขียวเมื่อสุกมีสีแดง

ประโยชน์ **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ดอกสดและแห้ง ใช้เข้ายาหอม บำรุงหัวใจ บำรุงเส้นประสาท แก้วิงเวียนหน้ามืด ตาลายและชูกำลัง ผลสุก รับประทานได้มีรสหวาน

ความเชื่อ สารภีเป็นไม้มงคล ปลูกทิศตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อป้องกันเสนียดจัญไร

อื่นๆ ดอกตูม ย้อมผ้าไหมให้สีแดง ปลูกเป็นไม้ประดับ ผลรับประทานได้

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด การตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณและป่าดิบในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ มาเลเซีย อินโดนีเซีย พม่า เวียดนาม

ถิ่นกำเนิด ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย พม่า เวียดนาม

สารภีทะเล

ชื่อพื้นเมือง สารภีทะเล (ประจวบคีรีขันธ์); ทากะทิง (ภาคกลาง); ทิง (กระบี่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Calophyllum inophyllum* L.

ชื่อวงศ์ GUTTIFERAE

ชื่อสามัญ Alexandrian Laurel

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 8.0-20.0 ม. ไม้ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมทึบ เปลือกลำต้นสีน้ำตาลปนเทาเรียบ ทุกส่วนมียางสีเหลืองอมเขียว ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงกันข้าม สลับกัน ใบหนาแข็งเส้นใบถี่และขนานกัน ใบรูปรีแกมรูปไข่กลับ กว้าง 4.5-8.0 ซม ยาว 8.0-15.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายมนหรือเว้าเล็กน้อย โคนใบสอบ ดอก ออกเป็นช่อตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง ช่อหนึ่งมีดอก 6-10 ดอก ดอกสีขาวกลิ่นหอม กลีบดอก 5-6 กลีบ รูปไข่ปลายแหลม กลีบดอกงอรั้งโค้งเข้าหากัน เกสรตัวผู้สีเหลืองแล้วเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเมื่อใกล้โรย ดอกบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 2.0 ซม. ผล รูปค่อนข้างกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 2.5-3.0 ซม. ผลอ่อนสีเขียวผลแก่สีน้ำตาล แต่ละผลมี 1 เมล็ด ออกดอกและผลเดือนตุลาคม - มกราคม

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอกปรุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ น้ำมันสกัดจากเมล็ดใช้ทำเป็นยาแก้ปวดข้อ

อื่น ๆ ไม้ใช้ก่อสร้างและปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ชอบขึ้นตามป่าใกล้ชายทะเล ปลูกได้ทั่วไปที่สูงจากระดับน้ำทะเล 5-50 เมตร ภาคใต้ ภาคกลาง

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีนตอนใต้

ถิ่นกำเนิด -

สาละลังกา

ชื่อพื้นเมือง สาละลังกา (กรุงเทพฯ); ลูกปืนใหญ่ (ชลบุรี)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Couroupita guianensis* Aubl.

ชื่อวงศ์ LECYTHIDACEAE

ชื่อสามัญ Cannon-ball tree.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 7.0-12.0 ม. ทรงพุ่มโปร่ง เปลือกลำต้นสีน้ำตาล ใบใบเดี่ยว เรียงเวียนรอบที่ปลายกิ่งมักทั้งใบเหลือบริเวณปลายกิ่งเป็นข้อ มีใบดกทึบหนาแน่น ใบรูปไข่แกมรูปขอบขนาน กว้าง 2.5-6.5 ซม. ยาว 10.0-120.0 ซม. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ดอก ออกเป็นช่อตามลำต้นหรือกิ่ง ช่อยาว 40.0-120.0 ซม. ปลายช่ออ่อนและโน้มลง ดอกสีชมพูอมน้ำตาลอ่อนมีกลิ่นหอมแรง กลีบเลี้ยง 6 กลีบ ขอบมน กลีบดอกหนาสีชมพูเข้มด้านในสีม่วงอ่อน 6 กลีบ รูปไข่กลับ ตรงกลางนูนมีขนสั้นๆ สีเหลืองคลุมอยู่ เกสรตัวผู้มีจำนวนมากเป็นเส้นยาว สีชมพูอมเหลือง ผล รูปกลมรี ขนาดใหญ่ ยาว 15.0-20.0 ซม. สีน้ำตาล เปลือกแข็ง หนา เมล็ดมีจำนวนมาก ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

อื่น ๆ เป็นไม้ในความเชื่อทางพุทธศาสนาและปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคใต้

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ อเมริกา อินเดีย

ถิ่นกำเนิด อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้

หอมหมื่นลี้

ชื่อพื้นเมือง หอมหมื่นลี้, สารภีอังกา, สารภีฝรั่ง (เชียงใหม่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Osmanthus fragrans* Lour.

ชื่อวงศ์ OLEACEAE

ชื่อสามัญ Sweet Osmanthus

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มขนาดเล็ก เจริญเติบโตช้า สูง 1.0-2.0 ม. เนื้อไม้แข็งและเหนียว ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามเป็นคู่ แผ่นใบหนาและแข็ง ใบรูปรี กว้าง 3.0-4.0 ซม. ยาว 6.0-10.0 ซม. ขอบใบจักเล็กๆ ปลายใบแหลม โคนใบแหลม เส้นใบสีขาวเห็นชัดเจน ดอก ออกเป็นช่อกระจุกที่ปลายกิ่งหรือซอกใบ ใกล้ปลายกิ่ง ดอกสีขาวนวลหรือสีชมพูอ่อนมีกลิ่นหอมแรงในช่วงพลบค่ำและเช้ามืด ดอกย่อยมีขนาดเล็ก มีดอกย่อย 12-25 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 1.0-1.5 ซม. กลีบดอก 4 กลีบปลายกลีบดอกงอโค้งเข้าหากัน เมื่อดอกบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5 ซม. ออกดอกอยู่ในช่วงปลายฝนต้นหนาว

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดอกแห้งใช้อบทำน้ำหอม ชงน้ำชา

อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ ปักชำและตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคเหนือ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีน

ถิ่นกำเนิด จีน

หิรัญญิการ์

ชื่อพื้นเมือง หิรัญญิการ์ (ภาคกลาง); เถาคัมขำช้าง (ภาคเหนือ)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Beaumontia grandiflora* Wall.

ชื่อวงศ์ APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ Herald trumpet.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถาเนื้อแข็งเลื้อยได้ยาว แตกกิ่งก้านสาขามาก เถาอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดงปกคลุมอยู่ทั่วไป ใบ ใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ผิวใบเป็นร่องเห็นเส้นใบชัดเจนใบรูปไข่กลับรีหรือรูปรีแกมขอบขนาน กว้าง 1.5-2.5 ซม. ยาว 4.5-7.5 ซม. ขอบใบเป็นคลื่น ปลายใบแหลม โคนใบแหลม ดอก ออกเป็นช่อใกล้ปลายกิ่งหรืองามใบ ดอกสีขาว กลีบเลี้ยงรูปขอบขนาน 5 กลีบ กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปท่อนกรวย ปลายแยกออกเป็น 5 กลีบ เกสรตัวเมีย 2 อัน เชื่อมติดอยู่กับกลีบดอก ผล เป็นฝักคู่ฝักแก่จะแตกออกเป็น 2 ซีก ออกดอกและผลตลอดปี

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เมล็ด ขาบำรุงกำลัง บำรุงหัวใจ
อื่น ๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ภาคกลาง ภาคเหนือ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ จีน อินเดีย กัมพูชา ไทย มาเลเซีย ลาว เวียดนาม

ถิ่นกำเนิด เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

หีบไม้งาม

ชื่อพื้นเมือง หีบไม้งาม (ภาคกลาง)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Carissa grandiflora* A. DC.

ชื่อวงศ์ APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ Natal Plum

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้พุ่มเตี้ยถึงไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 1.5-5.0 ม. ลำต้นบิดเบี้ยว ทรงพุ่มกลม แผ่แบน กว้าง 1.5-3.0 ม. ลำต้นขาวเทา เปลือกขรุขระตะปุ่มตะป่ำ ตามกิ่งก้านมีหนามยาว ใบ ใบเดี่ยว เรียงถี่แบบตรงข้ามสลับตั้งฉาก ใบล่างใหญ่ใบส่วนปลายเล็ก อดต้นดูสวยงาม ใบรูปขอบขนานถึงรูปไข่ กว้าง 2.0-3.5 ซม. ยาว 2.0-4.0 ซม. ปลายมนมีติ่ง โคนมนถึงตัด ขอบเรียบ เนื้อใบหนาแข็ง ดอก ดอกเดี่ยว สีขาว ออกตามซอกใบบริเวณปลายกิ่ง เส้นผ่าศูนย์กลางดอก 5.0-6.0 ซม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบ โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอด เกสรเพศผู้ 5 อัน เกสรเพศเมีย รังไข่เหนือวงกลีบ ดอกมีกลิ่นหอม ออกตลอดปี ผล ผลสด ทรงกลมแป้นเล็กน้อย กว้าง 2.0-4.0 ซม. ผลสุกสีแดงปนดำ เนื้อหนา ฉ่ำน้ำ มี 6-10 เมล็ด

ประโยชน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น -

ความเป็นพิษ เมล็ดมีพิษร้ายแรงห้ามรับประทาน

อื่นๆ ปลูกเป็นไม้ประดับ เนื้อของผลนำไปทำแยม

การขยายพันธุ์ เพาะเมล็ด ปักชำ ตอนกิ่ง

การกระจายพันธุ์ในประเทศไทย ขึ้นได้ดีในดินร่วน ใต้ร่มเงา ความชื้นพอเหมาะ

การกระจายพันธุ์ในประเทศอื่น ๆ แอฟริกาใต้ ในแคว้นนาทาล และควาซูลู

ถิ่นกำเนิด แอฟริกา

4.2 โรงเรียนเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ปลุณกรักษาและอนุรักษ์พรรณไม้หอมและไม้หอมหายากของจังหวัดสงขลา

การเก็บรวบรวมข้อมูลพรรณไม้หอม ไม้หอมหายากเก็บในรูปแบบสวนพฤกษศาสตร์ ทะเบียนพรรณไม้ พรรณไม้แห้ง ป้ายชื่อ ดอก เมล็ดแห้ง เว็บไซต์ ห้องพิพิธภัณฑ์พืช รูปภาพและเอกสารงานวิจัย

การปลุณกรักษาและอนุรักษ์พรรณไม้หอมและไม้หอมหายากในจังหวัดสงขลาในรูปแบบสวนพฤกษศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำพรรณไม้หอมปลุณกรักษาบริเวณอาคาร 3 ได้แก่ ต้นประยงค์ พุดแดงอน พุดพิชญา พุดซ้อน พิกุล สารภี นมหนู หอมเจ็คชั้น โมก โมกแดง แก้ว สารภี รวงผึ้ง มะลิ ลำดวน คอย กลาย เป็นต้น หน้าห้องสมุด ได้แก่ ต้นกุหลาบ บัวสวรรค์ ประยงค์ แก้ว โมก กระระร้อน พุทธรักษา หน้าเสาธงโรงเรียน ได้แก่ ต้นพุดพิชญา พุด ราชาวดี วรรณิการ์ เป็นต้น

4.3 ใช้ประโยชน์ต่อเนื่องจากสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

4.3.1 การใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

โรงเรียนเป็นแหล่งรวบรวมตัวอย่างของจริงที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเช่น

- ความหลากหลายของพืช เช่น พืชน้ำ พืชบก พืชล้มลุก พืชยืนต้น
- ศึกษาชนิดต่าง ๆ ของพืช เช่น ความแตกต่างของลำต้น ดอก ใบ ผล ราก
- ศึกษาการจัดกลุ่มพืช เช่น พืชใบเลี้ยงเดี่ยว พืชใบเลี้ยงคู่
- ลักษณะวิทย์ของพืช ศึกษาลักษณะส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น ใบ ลำต้น ดอก ผล ราก
- นักเรียนฝึกปฏิบัติการทำพรรณไม้แห้ง
- การจัดทำสมุดพรรณไม้
- ศึกษาสรรพสิ่งล้วนพรรณเกี่ยวข้อง เช่น แสงแดด แผลง แร่ธาตุ

4.3.2 การใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนกับสาระการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ เช่น

สาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีกิจกรรมดังต่อไปนี้

- การแต่งนิทาน เรื่อง ภาษาไทยในพฤกษศาสตร์
- การแต่งประโยคในมาตราตัวสะกดโดยใช้ชื่อพรรณไม้หอม
- การแต่งประโยคใช้ชื่อพืชเกี่ยวกับคำควบกล้ำแท้ และคำควบกล้ำไม่แท้
- การแต่งคำคล้องจอง
- การเขียนบรรยายความรู้สึก เรื่อง ธรรมชาติในโรงเรียน
- การแต่งกลอนสี่ เรื่องดอกไม้บานาพันธุ์
- การแต่งนิทานเกี่ยวกับไม้ดอกหอม
- การเขียนคำที่ประวิสรรชนีย์และไม่ประวิสรรชนีย์

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม มีกิจกรรมดังต่อไปนี้

- เชื่อมโยงกับวันสำคัญ เช่น ดอกไม้ที่เป็นสัญลักษณ์วันแม่
- เชื่อมโยงพันธุ์ไม้กับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทยและความเชื่อ
- ใช้พันธุ์ไม้บางชนิดเป็นสื่อโยงไปถึงวันสำคัญทางศาสนา และพุทธประวัติ

สาระการเรียนรู้ศิลปะ มีกิจกรรมดังต่อไปนี้

- การวาดภาพจากตัวอย่างพันธุ์ไม้
- การทำภาพพิมพ์จากส่วนต่าง ๆ ของพืช
- การประดิษฐ์ผลงานศิลปะ จากใบ ดอก ผล กิ่ง ของพืช
- การวาดภาพเกี่ยวกับต้นไม้โดยจินตนาการอิสระ
- การเรียงเส้นใบของใบไม้ เช่น เส้นใบแบบร่างแห เส้นใบแบบขนาน
- การแต่งเพลงเรื่อง บทเพลงสวนพฤกษศาสตร์ เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ในโรงเรียน โดยใช้

ทำนองเพลงเด็กคอยใจดี และแสดงท่าทางประกอบเพลง

- การแต่งเพลงมะละกอ โดยใช้ทำนองเพลงปักษ์ใต้บ้านเรา และแสดงท่าทางประกอบ

เพลง

สาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี มีกิจกรรมดังต่อไปนี้

- การปลูกและการดูแลรักษาพันธุ์ไม้หอม
- การขยายพันธุ์พืช โดยการตอนกิ่ง เพาะเมล็ด ปักชำ พันธุ์ไม้หอม
- การใช้โปรแกรม KID PIX COMPANION วาดภาพ ระบายสี สร้างจินตนาการ

เกี่ยวกับสวนพันธุ์ไม้หอม

- การทำเครื่องดื่มน้ำผลไม้

สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีกิจกรรมดังต่อไปนี้

- การเขียนชื่อส่วนประกอบต่าง ๆ ของพันธุ์ไม้หอมเป็นภาษาอังกฤษ
- การใช้ประโยคบรรยายภาพเกี่ยวกับพันธุ์ไม้

สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีกิจกรรมดังต่อไปนี้

- การแต่งโจทย์ปัญหาการบวก ลบ ที่เกี่ยวกับต้นไม้ในสวนพฤกษศาสตร์
- การวัดความยาวของพันธุ์ไม้หอม

กิจกรรมชมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมเพลินพฤษา ชมรมหุ่นน้อยพฤษาศาสตร์ ชมรมเครื่องดีม
ใกล้ตัว เป็นต้น

4.4 การใช้ประโยชน์ในทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเช่น วันแม่ วันพ่อ วันสารท วันลอยกระทง มีการเชิญ
ผู้ปกครองมาเป็นวิทยากรและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวันต่าง ๆ

ทำให้โรงเรียนมีความร่มรื่น และความสวยงาม เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่นักเรียน
ส่งเสริมให้เป็นคนที่มีความเข้าใจธรรมชาติ รักธรรมชาติ จิตใจอ่อนโยนและไม่ก่อปัญหาต่อสังคม

โรงเรียนใช้เป็นสถานที่พักผ่อนได้เป็นอย่างดีสำหรับนักเรียนระหว่างเวลาพัก หลังเลิกเรียน

4.5 การปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรักและเห็นคุณค่าของพรรณไม้

การจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ของพรรณ
ไม้หอม โดยให้นักเรียนสัมผัสและใกล้ชิดต้นไม้ส่งผลให้นักเรียนมีจิตสำนึกหวงแหน เห็นคุณค่า
พรรณไม้หอม ทำให้เกิดการอนุรักษ์และรู้จักการนำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

